Revidert utgave av

Grunnkurskatalog for spesialistutdanningen i allmennmedisin

En veileder for kursarrangører og kurskomiteer

DEN NORSKE LEGEFORENING

Revidert utgave mars 2019

Grunnkurs A: Allmennlegen og fastlegekontoret

Faget, konsultasjonen, utdanning, praksisdrift, rekruttering, Helfo.
35 timer: 5 timer forberedende nettkurs, 1 time forberedt audit, 4 dagers samling (29 timer).

Grunnkurs B: Allmennlegens roller og samarbeidspartnere

NAV, jus, samhandling.
35 timer: 10 timer forberedende nettkurs, 3 dagers samling (25 timer).

Grunnkurs C: Allmennlegen og helsefremmende arbeid

Risiko, forebygging, livsstil, andres og egen helse.
30 timer: 8 timer forberedende nettkurs, 3 dagers samling (22 timer).

Grunnkurs D: Allmennlegen som forsker og kunnskapshåndterer

Forskning, kunnskapshåndtering, kvalitetsarbeid.
30 timer: 4 dagers samling (30 timer).

Grunnkurs A og B dekker obligatoriske emner for EU kurs 1 og 2.

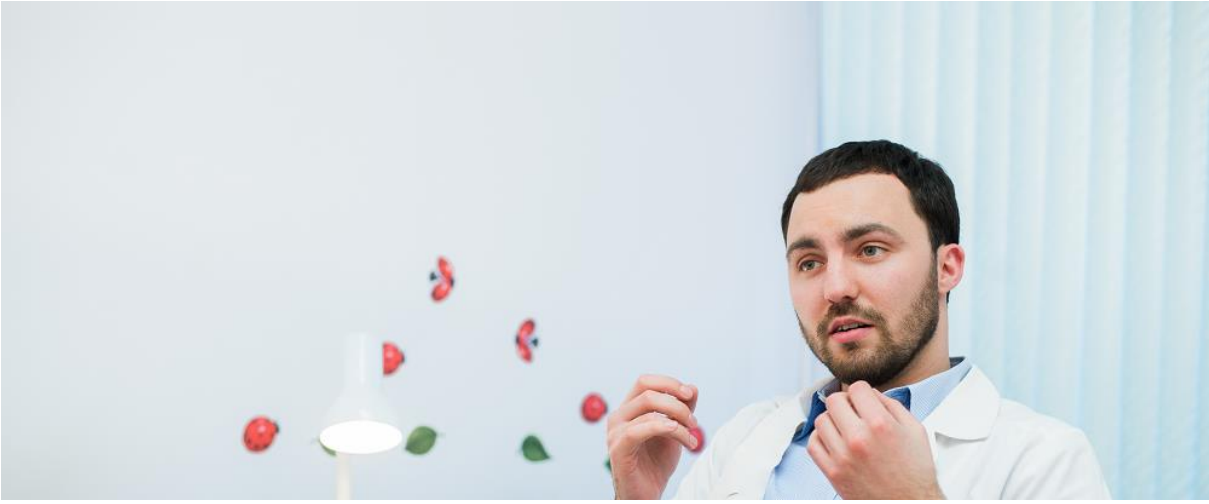

Forord

Det er med glede vi nå endelig kan presentere en ny, revidert utgave av grunnkurskatalogen. Arbeidet har vært omfattende og har av ulike årsaker vært lenge underveis. Det har vært mange «skjær i sjøen» og utallige arbeidstimer er nedlagt. Vi håper derfor den vil bli godt mottatt.

Grunnkursene har lenge vært modne for revisjon. Evalueringer blant kursdeltagerne har vist en del misnøye. Spesielt grunnkurs A og B har vært preget av «tungt» teoretisk stoff og kateterforelesninger med lite/begrenset faglig utbytte. Mye har skjedd innen temaet forebyggende medisin de siste tiårene, noe som ga seg utslag i et foreldet grunnkurs C. Grunnkursene manglet også sammenheng seg imellom i form av en «rød tråd».

Spesialitetskomiteen i allmennmedisin besluttet derfor i 2012 at grunnkurskatalogen skulle revideres. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Norsk Forening for Allmennmedisin (NFA) og spesialitetskomiteen. Mandatet gruppa fikk, var å gjøre en total revisjon av alle grunnkursene sett i sammenheng. Gruppa skulle stå fritt til å gjøre de omrokkeringer som de mente var nødvendige for å skape en innovativ og oppdatert faglig god grunnkursrekke for spesialiteten i allmennmedisin. Endringene er derfor omfattende. For 3 av 4 grunnkurs (A, B, C), er det utviklet nettkurs som skal gjennomføres og bestås før samlingsdelen. Mye av den teoretiske gjennomgangen er lagt til nettkurs, mens samlingsdelen i stor grad skal være forbeholdt diskusjon, tverrfaglig og interaktiv undervisning. Dette i tråd med hvordan man tenker at læring best skjer. Modellen med innføring av nettkurs medfører følgelig reduksjon i antall kursdager for grunnkurs A, B og C.
Alle grunnkursene har fått nye titler og tema har blitt flyttet mellom de ulike kursene for å skape best mulig sammenheng og logisk oppbygning.

Den første arbeidsgruppa nedla et fenomenalt og meget tidskrevende arbeid med å sikre at alle tema kom med - uten overlapp - og for å få timeplanene til å gå opp med riktig antall timer. Den reviderte grunnkurskatalogen var ute på intern høring i NFA og AF styret i april 2013, og ble godkjent. De fleste av innspillene som kom frem, ble tatt med. Av ulike årsaker, stoppet arbeidet dessverre opp i 2014, og det var også store

utskiftninger i spesialitetskomiteen og i NFA. Den nye spesialitetskomiteen utnevnte i april 2015 en ny arbeidsgruppe for å ferdigstille arbeidet. Her ble Bente Prytz Mjølstad fra gammel gruppe den «røde tråden» inn i den nye. Ny arbeidsgruppes hovedfokus har vært ferdigstillelse av den reviderte grunnkurskatalogen fra 2013. Dessuten utvikling av nettkursene. I den forbindelse vil vi rette en stor takk til legeforeningens nettkursavdeling v/Ingrid Lohne og Laura Gray som har vært ansvarlige og helt uunnværlige i prosessen. Også en stor takk til alle nettkursredaktører -og forfattere.

Den nye grunnkurskatalogen er hovedsakelig tenkt laget som et elektronisk dokument med lenker til relevant litteratur, lover, oppslagsverk osv.

Vi håper, som sagt at katalogen vil bli godt mottatt og at grunnkursene heretter kan oppnå vårt mål og ønske om å gå fra å være «utdaterte, gammeldagse og passiviserende» til å bli innovative og interaktive med stort læringsutbytte og relevans for unge ALIS-leger.

Vi ønsker kurskomiteene lykke til med implementeringen!

Oslo 04.01.2017

Arbeidsgruppe for grunnkursrevisjonen 2013:
Inger Moi og Knut Eirik Eliassen (Spesialitetskomiteen i allmennmedisin)
Kine Jordbakke og Bente Prytz Mjølstad (Norsk forening for allmennmedisin)

Arbeidsgruppe for grunnkursrevisjonen 2015:
Anne Solheim Benzten og Elisabeth Stura (Spesialitetskomiteen i allmennmedisin)
Nina Wiggen og Bente Prytz Mjølstad (Norsk forening for allmennmedisin)

Innholdsfortegnelse

Forord **2**
Generelt om grunnkursene **7**
Innhold 7
Form 8
Pedagogiske virkemidler 8
Tips og ideer til kursforelesere 9
Koordinatorkontorene for legers videre og etterutdanning 9
Noen utvalgte forkortelser 9
Læringsmål **10**
Overordnet for hele grunnkursserien 10
Grunnkurs A – Allmennlegen og fastlegekontoret 10
Grunnkurs B - Allmennlegens roller og samarbeidspartnere 10
Grunnkurs C – Allmennlegen og helsefremmende arbeid 11
Grunnkurs D – Allmennlegen som forsker og kunnskapshåndterer 11
Grunnkurs A: Allmennlegen og fastlegekontoret **12**
Kursbeskrivelse 12
Læringsmål 12
Utdypning av læringsmålene 13
1. Faget allmennmedisin. Identitet som allmennlege 13
2. Lege-pasient forholdet. Konsultasjonen i allmennpraksis 15
3. Praksisdrift. Fastlegeordningens rammer. Legevaktsarbeid 16
4. Allmennmedisinske arbeidsmetoder 18
5. Helseøkonomiforvaltningen (Helfo) 18
Litteratur 20
Program grunnkurs A 21
Kursdag 1 21
Kursdag 2 22
Kursdag 3 23
Kursdag 4 25
Grunnkurs B: Allmennlegens roller og samarbeidspartnere **26**
Kursbeskrivelse 26
Læringsmål 26

Utdypning av læringsmål 28
1. Allmennlegens roller 28
2. Allmennlegen som forvalter 28
3. Samhandling i egen kommune og med 2. linjetjenesten 29
4. Jus som styrer allmennlegens arbeid 30
5. Sosiale og økonomiske ordninger for allmennlegen 31
Litteratur og nettlenker 32
Program grunnkurs B 32
Kursdag 1 32
Kursdag 2 34
Kursdag 3 36
Grunnkurs C: Allmennlegen og helsefremmende arbeid 37
Kursbeskrivelse 37
Læringsmål 37
Utdyping av læringsmål 38
1. Individ- og grupperettet forebyggende helsearbeid 38
B) Praktiske ferdigheter 39
Delmål 40
1.1. Forebyggende helsearbeid blant gravide (svangerskapsomsorg) 40
1.2. Forebyggende helsearbeid blant barn og unge 40
2. Problemstillinger ved supplerende undersøkelser og screening 41
3. Omsorg for egen og kollegas helse 42
Litteratur og nettlenker 42
Program grunnkurs C 44
Kursdag 1 44
Kursdag 2 45
Kursdag 3 46
Grunnkurs D: Allmennlegen som forsker og kunnskapshåndterer 48
Kursbeskrivelse 48
Læringsmål 48
Utdyping av læringsmål 50
1. Fra forskning til praksis 50
2. Fra idé til prosjekt 51
3. Refleksjon over egen praksis, Kvalitetsarbeid 51
4. Allmennmedisinsk forskning 52
5. Problemstillinger ved multifarmasi 53
Forslag til pedagogiske virkemidler 53

Litteratur og nettlenker 53
Program for grunnkurs D 55
Kursdag 1 55
Kursdag 2 56
Kursdag 3 57
Kursdag 4 58
Anbefalt litteratur 59
Nettlenker 59
Vedlegg 1: Grunnkurs A, B og C på nett 62
Vedlegg 2: Auditskjema 625

Generelt om grunnkursene

Innhold

Grunnkursene skal være allmennlegenes basiskurs. De fire kursene skal til sammen utgjøre den felles plattformen som vi utvikler vår allmennmedisinske spesialitet og identitet fra. Grunnkursene må derfor fremstå så homogene som mulig, og katalogen er laget med det som formål. Kurskatalogen angir læringsmål og definerer innholdet i grunnkursene. Det er ønskelig at kurskatalogen brukes som en mal når kursene lages lokalt, og at man tilstreber at alle de oppgitte emnene blir dekket og at læringsmålene oppfylles.

I arbeidet med revisjonen av grunnkurskatalogen er det særlig lagt vekt på å styrke den allmennmedisinske profilen på kursene. Tema som omhandler allmennmedisin som fag (og som tidligere ble undervist primært på grunnkurs A) er derfor fordelt i større grad på alle kursene ut fra en tanke om at dette skal representere en rød tråd gjennom grunnkursene. Det har tidligere vært anbefalt å ta grunnkursene i rekkefølge, men erfaring tilsier at dette i liten grad har blitt gjort. Arbeidet med å få til et mer strukturert forløp for allmennleger i spesialisering (ALIS) bør også omfatte grunnkursene – og arbeidsgruppa for grunnkursrevisjonen anbefaler at det lages en ordning der kursdeltagerne kan melde seg på en kursserie – og at det legges til rette for at grunnkurs A og B tas som kurs nr.1 og 2.

Form

Etter revisjonen er det kommet inn forberedende nettkurs for 3 av 4 grunnkurs. Nettkursene er av ulik varighet og temaene skal i hovedsak følges opp på samlingsdelen av kurset. Bakgrunnen for innføring av forberedende nettkurs har vært et ønske om å korte ned antall kursdager og i tillegg sikre at deltagerne er oppdaterte på teoretisk kunnskap i forkant av kurset, slik at mer tid kan brukes til diskusjoner og aktiv deltagelse fremfor kateterundervisning. Vi har også tro på at læringsutbyttet kan øke ved innføring av nettkurs. Alle kursforelesere må på forhånd «ha satt seg inn» i nettkursene for «sin» samlingsdel.

For kursene A og B skal den trygdemedisinske delen planlegges og avvikles som et samarbeid mellom representanter fra NAV/Helfo og erfarne allmennleger. Den forelesningspregede delen av undervisningen bør også så langt som mulig ha form av en dialog/ diskusjon og det er av stor betydning at erfarne allmennleger deltar som med-kommentatorer slik at stoffet kan fortolkes inn i lokal kontekst.

Pedagogiske virkemidler

Kursutdanningen skal gi både *teoretisk kunnskap* og *praktiske ferdigheter* av betydning for utøvelse av allmennmedisin som fag, noe som gjenspeiles i utformingen av læringsmålene. Undervisningen bør legge opp til størst mulig aktivisering av kursdeltagerne, for på den måten fremme praktisk anvendelse av kunnskap og ferdigheter. Foruten bruk av *gruppearbeid* bør aktivisering av kursdeltagerne også foregå i plenum - noe som kan gjøres på flere måter:

- *Summegrupper:* 2-3 deltagere diskuterer en problemstilling seg i mellom i 2-5 minutter. Oppsummering i plenum.
- *Bruk av kasuistikk*: En god kasuistikk vil sensibilisere og motivere deltagerne for å gå inn i aktuelle problemstillinger. Kasuistikker er konkrete og gjenkjennelige, og ny kunnskap kan kobles på det man allerede vet fra før.
- *Bruk av korte videoinnslag* med forberedte problemstillinger som deretter drøftes i smågrupper.
- *Bruk av korte rollespill* med forberedte (eller ikke forberedte) roller som utgangspunkt for diskusjon i plenum. Deltakelse i rollespill skal baseres på frivillighet. Eventuelt kan kurslederne selv spille rollene.

Alle grunnkursene skal legge opp til en aktivisering av deltagerne i plenum og gruppearbeid, noe som er presisert i kursprogrammene. Det anbefales at deltagerne ved påmelding til kurs oppfordres til å ta med relevante problemstillinger fra egen praksis og dette må det gis tydelig beskjed om til kursdeltagerne ved påmelding.

Tips og ideer til kursforelesere

I tilknytning til hvert av de fire medisinske fakulteter er det et kontor for legers videre- og etterutdanning, med sekretær i heltidsstilling (50 % i Tromsø) og lege i deltidsstilling som koordinator. Disse kontorene bistår gjerne med råd og veiledning og kan komme med forslag til ressurspersoner som tidligere har undervist på grunnkurs og/eller andre aktuelle kurs. Forslag til forelesere i den trygdemedisinske delen av grunnkurs B kan per i dag fås via NAV/ Helfo. Arbeids- og velferdsdirektoratet har antydet planer om å «utdanne» egne forelesere i trygdemedisin som kan bistå grunnkursene. Koordinatorkontoret for legers videre- og etterutdanning bistår gjerne med det praktiske og administrative arbeidet rundt kursene, unntatt utbetaling av reiseregninger og honorar.

Koordinatorkontoret for legers videre og etterutdanning:

- Koordinator.Oslo@legeforeningen.no

Noen utvalgte forkortelser

AF: Allmennlegeforeningen

ALIS: allmennleger i spesialisering

NFA: Norsk forening for allmennmedisin (opprettet 2006)

NSAM: Norsk selskap for allmennmedisin; forløper til NFA

KOPF-idealet: Kontinuerlig - Omfattende - Personlig - Forpliktende legetjeneste

LEON-prinsippet: Laveste- Effektive- Omsorgs-Nivå

Læringsmål

Overordnet for hele grunnkursserien

Grunnkursserien er en obligatorisk del av den allmennmedisinske spesialistutdannelsen. Overordnet mål med grunnkursene er å bidra til at kursdeltagerne utvikler sin allmennmedisinske identitet og tilhørighet til faget, samt bidra til å utvikle den nødvendige allmennmedisinske kompetanse som trengs for å jobbe i fagfeltet. Kursserien må sees i sammenheng med de øvrige elementene i spesialistutdanningen i allmennmedisin.

Grunnkurs A – Allmennlegen og fastlegekontoret

Introduksjonskurs som bør tas som det første i grunnkursrekken. Omhandler allmennmedisin som fag og praksis; allmennmedisinske arbeidsmetoder og oppgaver/ansvar i forhold til fastlegeordningen, drift av legekontor og legevakt. Innsikt i spesiell allmennmedisinsk epidemiologi og betydningen av lege-pasient forholdet som mål og middel. Lover og regler vedrørende refusjonsordninger, takstbruk, blå resept og hjelpemidler blir omtalt og det vektlegges opplæring i praktisk forståelse og bruk.

Grunnkurs B - Allmennlegens roller og samarbeidspartnere

Anbefalt som andre kurs i rekken. Gjennomgår allmennlegens mange roller - både i forhold til pasienter og samfunnet for øvrig samt samarbeidspartnere i 1. og 2.

linjetjenesten. Særlig vekt på forvaltningsrollen, samarbeidet med NAV, lover og regler som styrer allmennlegens arbeid, samt plikter og rettigheter for både allmennlegen og pasienten. Sosiale og økonomiske ordninger for allmennlegen blir også omtalt.

Grunnkurs C – Allmennlegen og helsefremmende arbeid

Kurs om forebyggende helsearbeid i allmennpraksis. Innføring i primær-, sekundær- og tertiærforebyggende helsearbeid, både individ – og befolkningsrettet. Fokuserer på hvordan allmennlegen med samarbeidende instanser kan utføre forebyggende helsearbeid. Introduksjon til hvordan man kan drive helseforebyggende arbeid på legekontoret ut i fra et livsløpsperspektiv,(svangerskap/fødsel, barndom/ungdomstiden, voksenlivet). Helsekonsekvenser av å bli utsatt for vold/ overgrep. Omtale av aktuelle metoder for å få pasienter til å endre livsstil. Håndtering av helseproblemer hos kollega og råd om egenomsorg.

Grunnkurs D – Allmennlegen som forsker og kunnskapshåndterer

Kurs om kunnskapshåndtering og forskning i allmennpraksis. Kurset gir både en innføring i forskning mer generelt og hvordan kvalitetssikre egen praksis, samt verktøy for kritisk lesning av vitenskapelig litteratur/informasjon fra legemiddelindustrien. Kurset skal inspirere til forskning og kvalitetsarbeid i egen praksis.

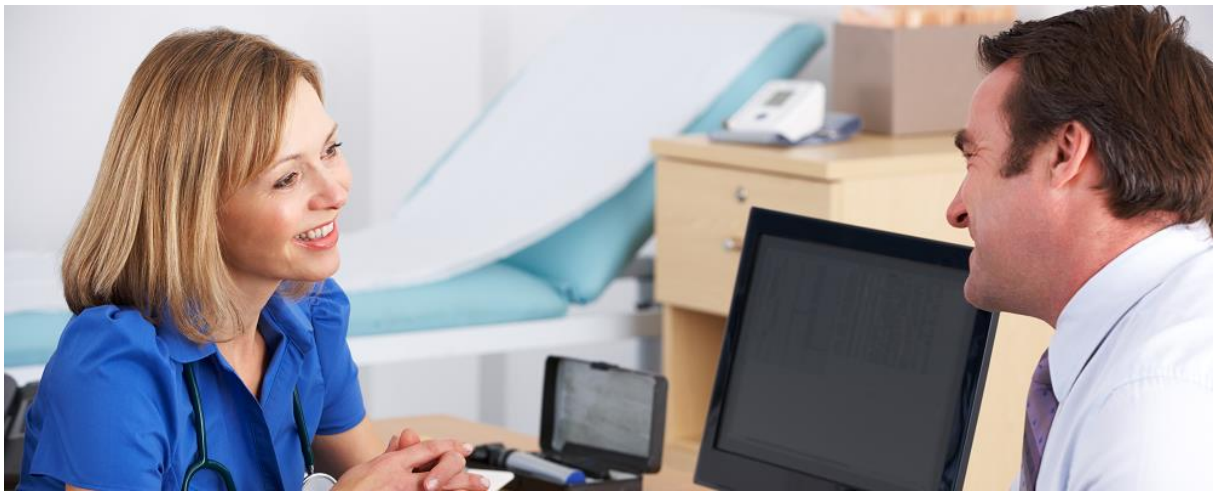

Grunnkurs A: Allmennlegen og fastlegekontoret

Kursbeskrivelse

Grunnkurs A regnes som selve introduksjonskurset og bør tas som første kurs i kursserien. Det legges vekt på å gi en innføring i hva som særtegner allmennmedisin som fag og praksis, innsikt i Helfos rolle, takstbruk og refusjonsordninger, i tillegg til innføring i lover, regler og forskrift som regulerer praksisdrift og legevaktsarbeid. Kurset består av 35 kurstimer: 5 timer forberedende nettkurs, audit av egen praksis i forkant av kurset, 1 kurstime og 29 kurstimer på fire dagers samling samt audit av egen praksis i forkant av kurset, 1 kurstime.

Læringsmål

1. Faget allmennmedisin. Identitet som allmennlege

- Kjenne til hva som særtegner allmennmedisin som fag og praksis.
- Bidra til å utvikle en "allmennmedisinsk identitet".
- Bli fortrolig med allmennmedisinske arbeidsmetoder.

2. Lege-pasient forholdet. Konsultasjonen i allmennpraksis

- Kjenne betydningen av lege-pasient forholdet.
- Kjennskap til konsultasjonen som mål og middel.
- Kjenne til hvordan man kan videreutvikle egne konsultasjonsferdigheter

3. Praksisdrift. Fastlegeordningens rammer. Legevaktsarbeid

- Kjenne til vesentlige sider ved praksisdrift, fastlegeordningens rammer og legevaktsarbeid.

4. Allmennmedisinske arbeidsmetoder

- Kjenne til hva som særtegner det allmennmedisinske arbeidet.
- Kjenne til de mest vanlige allmennmedisinske arbeidsteknikker.

5. Helseøkonomiforvaltningen (Helfo)

- Kjenne til regelverk rundt takstbruk og bli tryggere på hva som er riktig bruk av takster i grenseoppganger.
- Kjenne til prinsipper for økonomistyring i en fastlegepraksis.

Utdypning av læringsmålene

1. Faget allmennmedisin. Identitet som allmennlege

A) Teoretisk kunnskap

En stadig større andel leger utdannes ved universiteter utenfor Norge der grad og kvalitet av undervisning i allmennmedisin varierer. Allmennmedisin praktiseres også noe forskjellig mellom leger i Norge, Norden og andre land. Kursdeltagerne skal etter endt kurs kjenne til hva som kjennetegner allmennmedisin som fag og praksis i Norge; herunder litt om fagets utvikling og historikk, NSAMs 7 teser, KOPF, grenseoppgang til andre spesialiteter. Det forventes at kursdeltagerne har fått innsikt i allmennmedisinsk epidemiologi og kan se faget i et samfunnsperspektiv. Utdanningsløpet for videreutdanning i spesialiteten allmennmedisin skal være kjent, inkludert ordningen med ALIS og hvilke karrieremuligheter som finnes.

Viktige særtrekk ved allmennmedisin som fag og praksis (som kursdeltager bør kjenne til):

- Allmennlegen har en unik mulighet til å følge pasienter over tid og tilby *kontinuitet*.

- Allmennlegen jobber med pasienter i et *livsløpsperspektiv;* fra svangerskapsomsorg til ivaretakelse av dødende pasienter. Det er vesentlig å kjenne betydningen av å se hele mennesket i sin sosiale og relasjonelle kontekst, og kunne ta utgangspunkt i den enkelte person sett i lys av hans/hennes utgangspunkt og levde liv.
- Allmennlegen må ha kunnskap om at pasienter kommer til lege med sitt liv, sin kropp og sitt språk om kroppen. Mennesket er i sin natur *fortolkende og all fortolkning preges av tidligere erfaringer.* Dette innebærer at mennesker opplever traumer og motgang forskjellig, og kan *utvikle sykdom på ulikt grunnlag.*
- Allmennlegen *jobber i lokalsamfunnet* og har dermed også ofte god kjennskap til personer rundt pasienten og hvilken betydning/ rolle disse har (nettverk; familie, venner, kollegaer).
- Allmennlegen arbeider i en *åpen, tilgjengelig og uselektert praksis* der flesteparten av pasientene ferdigutredes og -behandles. Arbeidsfeltet omfatter hele spekteret av lidelser; fra det banale til det alvorlige, og fra det akutte til det kroniske.
- *Det allmennmedisinske sykdomspanoramaet*: hvilke problemstillinger dominerer, symptomer fremfor sykdommer, de mest utbredte diagnosegrupper og hvilke grupper som øker: livsstilssykdommer, samsykdommer og antall eldre. Betydning av omsorgssvikt og krenkelser for senere helseproblemer (mer om dette i grunnkurs C).

B) Praktiske ferdigheter

Kurset skal legge til rette for at kursdeltagerne kan få en opplevelse av *allmennmedisinsk identitet* og *samhørighet.* Kjenne til utdanningsforløpet for den allmennmedisinske videre- og etterutdanningen, ALIS-utvalget, smågruppevirksomhet og karrieremuligheter. Kurset skal gi deltagerne *grunnlag for å utøve allmennmedisin som fag* bl.a. gjennom undervisning i "kjernekompetansen". Allmennlegen trenger *bred og generell kompetanse* for alle sykdommer og plager. Allmennlegen må kunne *beherske allmennmedisinske arbeidsteknikker* og *metoder for faglig oppdatering*. Allmennlegen må kunne *håndtere risiko og usikkerhet* for å unngå unødig «risikant-stempling» av pasienter og unødige samfunnsutgifter (tema i grunnkurs C). Allmennlegen må kunne *bearbeide og fortolke* informasjon fra pasienten, og se den i sammenheng med *tidligere innlært kunnskap* i det daglige arbeidet. Allmennlegen må kunne tilstrebe *et*

helhetsperspektiv på mennesket og sykdom som inkluderer å se betydningen av sosial kontekst og nære relasjoner.

C) Forberedelser før kurssamling - audit

Deltaker skal gjøre en audit i egen praksis og denne forberedelsen vil telle som 1 kurstime. (Se forslag til kursprogram for dag 1). Audit er en metode for kvalitetsvurdering av helsetjenester som kan ta utgangspunkt i en rekke konkrete pasienttilfeller i en bestemt tidsperiode. Det foreslås at kursdeltagerne i forkant av kurset registrerer hvilke diagnoser som er dominerende i egen praksis (knyttes til forelesningen om «Sykdomspanoramaet i allmennmedisin»*).* Dette er lagt inn som en hjemmeoppgave i grunnkurs A. Auditskjemaet ligger tilgjengelig inne på grunnkurset på Legeforeningens nettkursportal. Audit teller med 45 min i kursprogrammet (last ned skjema for audit).

2. Lege-pasient forholdet. Konsultasjonen i allmennpraksis

A) Teoretisk kunnskap

Kursdeltageren skal kjenne til:

Betydningen av lege-pasient forholdet både som mål og middel; det er en klinisk utfordring å møte pasienten på en måte som blir meningsfull og helsebringende, og som ikke krenker pasientens verdighet og selvrespekt. *God kommunikasjon er avgjørende for kvaliteten* på legearbeidet; en nøkkelfaktor for større diagnostisk nøyaktighet, bedre helsemessig utbytte for pasienten, styrket terapeutisk relasjon og tillit mellom lege og pasient, økt tilfredshet for både pasient og lege, lavere ressursbruk og færre klagesaker (det siste er tema i grunnkurs B). *Å finne ut hva pasienter helst vil få ut av konsultasjonen* er ofte vanskeligere enn man tror, men avgjørende for å kunne gi riktig og god hjelp. Gjennom å være nysgjerrig kan legen oppnå en bedre forståelse av pasientens behov – særlig ved å interessere seg for «*De 5 F'ene»:* pasientens *forestillinger, forventninger, følelser, følger og forutsetninger.*

Sentrale samtaleferdigheter som kan gjøre det lettere for legen og pasienten å nå sine mål; *aktiv lytting, bruk av åpne og lukkede spørsmål til rett tid/sted, kjennskap til tolkning av signaler* hos pasienten (kroppsspråk, verbale og paraverbale hint/signaler) og vite

hvordan legens signaler kan påvirke konsultasjonen (øyekontakt, konsentrasjon, travelhet/ro).
Ulike modeller for å beskrive konsultasjonen (herunder *pasientsentrert metode*).
Kulturelle forskjeller som kan ha betydning for kommunikasjon og utfordringer ved bruk av tolk.

B) Praktiske ferdigheter

Deltagerne skal få øket sin bevissthet om betydningen av lege-pasient forholdet, hvordan møte pasienter (fra ulike kulturer) på en meningsfull og helsebringende måte i konsultasjonen, og få ideer til hvordan man kan videreutvikle egen konsultasjonsteknikk. Et godt utfall av konsultasjonen avhenger av gjensidig forståelse mellom pasient og lege; det å skape en slik forståelse er alltid legens ansvar (lege-pasient forholdet er en asymmetrisk relasjon). Viktige samtaleferdigheter vil bli demonstrert – og noen av kursdeltagerne får også trene på dette i rollespill. Kursdeltageren skal få økt kompetanse når det gjelder bruk av tolk og vite hvordan man anvender tolketjenester.

3. Praksisdrift. Fastlegeordningens rammer. Legevaktsarbeid

A) Teoretisk kunnskap

1)Praksisdrift

Oppstart i praksis: Det oppfordres til å ta utgangspunkt i kursdeltagernes egne erfaringer/ utfordringer ved oppstart i praksis når det gjelder omtale av: inntreden i (gruppe)praksis, organisering av praksisen (oppgavefordeling, roller) og hverdagen for øvrig (for eksempel tilgjengelighet, arbeidsform) samt konfliktforebyggende arbeid på kontoret. Låneavtaler ved kjøp av praksis.

2)Daglig drift av legekontoret: Kursdeltagerne skal få en grunnleggende innføring i hvordan det er å drive et fastlegekontor og kjenne til regler og rutiner for forsvarlig drift, herunder internavtaler, vikaravtaler, kostnadsfordeling. Viktige aspekter rundt «legen som arbeidsgiver» skal være belyst, herunder personaladministrasjon, ansettelse, lønn, oppsigelse og medarbeidersamtaler. Fastlegepraksis er en bedrift som skal drives økonomisk korrekt og forsvarlig. Det forutsetter at legen har basale

kunnskaper om regnskap og regnskapsføring. Kjennskap til regler rundt kjøp/salg av egen praksis.

3) *Fastlegeordningen;* forpliktelser, rammebetingelser, økonomi og listetak. Fastlegelisten som arbeidsgrunnlag og kontrollmulighet for samfunnet. Kjennskap til fastlegen som formidler og koordinator av tjenester innen alle deler av helsevesenet. Fastlegeforskriften; implikasjoner for tilgjengelighet (telefontilgjengelighet, ventetid på time, hjemmebesøk etc.).

4) *Spesialistutdanningen i allmennmedisin*; hvilke krav stilles til spesialistutdanningen og hva er en ALIS? Litt om ALIS-utvalget og «Oppstartshåndbok i allmennpraksis» (se nettlenker).

5) *Legevaktsarbeid* – kjennskap til organisering, regelverk og arbeidsmetoder. Legevaktsarbeid er spennende arbeid som gir variasjon og utfordrer legens kreativitet, men oppleves også av en del leger som spesielt utfordrende og slitsomt. Avgjørelser må ofte tas på mer usikkert grunnlag.
- *Organisering;* Det er ulik organisering av legevakt selv om flertallet av kommunene nå har interkommunale legevaktstasjoner. I større byer finnes døgnåpne legevakter med fast ansatte.
- *Regelverk;* Legevakt er en lovpålagt tjeneste for kommunene. Omtale av lovverk. Omtale av hovedfunksjonene; diagnostikk/ ferdigbehandle akutte allmennmedisinske tilstander som ikke trenger innleggelse i sykehus, diagnostisere tilstander som trenger innleggelse og henvise disse til riktig nivå, diagnostisere og primærbehandle og stabilisere potensielt livstruende tilstander der rask innleggelse er påkrevet.
- *Arbeidsmetoder;* Kjennskap til sykdomspanorama, diagnostiske muligheter og handlingsstrategier på legevakt. Haster det – eller ikke? Behov for innleggelse – eller ikke? Behov for sykebesøk – eller ikke? Betydningen av lokalkunnskap. Strategier for å håndtere vanskelige situasjoner – uforutsette hendelser.

B) Praktiske ferdigheter

Utvikle kompetanse til å drive en forsvarlig fastlegepraksis gjennom kjennskap til regelverk og vanlige organisatoriske prinsipper. Oppnå økt bevissthet om fastlegens rolle som ressursforvalter og hvordan fastlegens ressurser best kan prioriteres. Styrke

kompetansen i legevaktsarbeid gjennom å kjenne til organisering, regelverk og arbeidsmetoder.

C) Forberedende nettkurs

Nettkurs 1A: Regelverket og fastlegekontoret, 2 timer

Nettkurs 2A: Legevakt, 1 time

Disse er nærmere beskrevet i eget dokument bakerst i kompendiet: *Nettmoduler i grunnkurs A, B, C*.

Du finner grunnkurs A del 1 ved å gå til følgende side -

https://beta.legeforeningen.no/utdanning/kurs/nettkurs/

Følg anvisningene - dvs logg deg inn som medlem eller ikke-medlem.

Er du medlem er brukernavnet medlemsnummer. Klikk "glemt passord dersom du mangler passord.

Inne på nettkursportalen ser du alle våre nettkurs sortert under obligatoriske og valgfrie kurs. Grunnkursene ligger under obligatoriske kurs.

4. Allmennmedisinske arbeidsmetoder

A) Teoretisk kunnskap

Kursdeltagerne skal kjenne til at allmennmedisin domineres av tidlige og uferdige tegn til sykdom, begrenset tid til hver konsultasjon, begrenset diagnostisk og terapeutisk utstyr og begrenset kunnskap og erfaring innenfor mange spesialfelt.

B) Praktiske ferdigheter

Å beherske de mest vanlige allmennmedisinske arbeidsteknikker: Å kunne bruke tiden som diagnostikum, helhetlig tilnærming, samspillet psyke/soma, innsikt i hvordan familie/ relasjoner, nærmiljø, livsbetingelser og livshendelser virker inn på enkeltindividets helse.

5. Helseøkonomiforvaltningen (Helfo)

A) Teoretisk kunnskap

1) Om Helfo

Kursdeltagerne skal være kjent med: Helseøkonomiforvaltningen (Helfo) som forvalter av viktige stønadsordninger for befolkningen. Kjennskap til Helfos viktigste arbeidsområder som omfatter *oppgjør* til behandlere og leverandører og *refusjon* av utgifter til enkeltpersoner. Kjennskap til Helfos *servicefunksjone*r som omfatter fastlegebytte, Europeisk helsetrygdekort, pasientformidling, helsetjenestens veiledningssenter. Helfos rolle som *kontrollinstans av oppgjør og stønadskrav* skal være kjent. Helfo har ansvar for å følge opp enkelttilfeller av feil og saker hvor det forekommer forsøk på misbruk av refusjonsordninger (sanksjoner).

2) Om gjeldende regelverk - refusjon:
Kurset skal gi en grunnleggende innføring i gjeldende regelverk for dagens refusjonsordninger, herunder forhåndsgodkjent refusjon (blå resept) og individuell refusjon inkludert paragraf 5.22, frikort ved egenandelstak 2 (fysioterapi, rehabiliteringsopphold, ride- og bassengterapi).

3) Om gjeldende regelverk; oppgjør til behandlere – Normaltariffen
Kjennskap til kollektivavtalen som inkluderer forskrift med rett til trygderefusjon, til Normaltariffens intensjoner, oppbygging og kunnskap om hvor man kan hente svar på uklarheter med hensyn til tolkning av Normaltariffen, fastlegeavtale og takstbruk.

B) Praktiske ferdigheter
Kompetanse på riktig bruk av Normaltariffen og rutiner for oppdatering og selvevaluering, gjerne ved smågruppevirksomhet, for å fremme hensiktsmessig bruk. Legen skal kunne forskrive medikamenter på blå resept og søke om individuell refusjon for legemidler ved rett indikasjon der det er behov (inkludert paragraf 5.22 og egenandelstak 2).
Samlingsdel om Helfo skal fokusere mest på praktisk takstbruk. Kasuistikkbasert undervisning skal være hovedundervisningsmetode.

C) Forberedende nettkurs
Nettkurs 3A: Helfo, 2 timer

Modulen er nærmere beskrevet i eget dokument bakerst i kompendiet: *Nettmoduler i grunnkurs A, B, C.*

Du finner grunnkurs A del 1 ved å gå til følgende side -

https://beta.legeforeningen.no/utdanning/kurs/nettkurs/

Følg anvisningene - dvs logg deg inn som medlem eller ikke-medlem.

Er du medlem er brukernavnet medlemsnummer. Klikk "glemt passord dersom du mangler passord.

Inne på nettkursportalen ser du alle våre nettkurs sortert under obligatoriske og valgfrie kurs. Grunnkursene ligger under obligatoriske kurs.

Litteratur

Steinar Hunskår (red.). *Allmennmedisin*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 3.utgave 2013. Kapittel 1.4. Den kliniske samtalen

Gisle Roksund (red.): *Fastlegen*. Oslo: Universitetsforlaget. 2002.

Olaug S. Lian og Eivind Merok (red.). *Mellom nostalgi og avantgarde. Distriktsmedisin i moderne tid*. Høyskoleforlaget AS 2005.

Kirsti Malterud, John Nessa, Per Stensland m.fl. *Legekunst i praksis*. Universitetsforlaget, 2006.

Eli Berg. *Det skapende mellomrommet – i møtet mellom pasient og lege*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2005.

Last ned Oppstartshåndbok i allmennpraksis fra nettsider hos ALIS:
https://beta.legeforeningen.no/foreningsledd/yf/allmennlegeforeningen/alis/

Program grunnkurs A

Kursdag 1

Faget Allmennmedisin. Identitet som allmennlege

Tid	Tema	Opplegg
08.30-09.00	Registrering. Kaffe/te	Deltager leverer inn bevis for nettkurs
09.00-09.30	Velkommen og presentasjonsrunde; *navn, utdanningssted, nåværende arbeidssted. Målsetning for kurset*.	Alle kursdeltagere skal presentere seg
09.30-10.00	Identitet som allmennlege – tilhørighet til faget *-Hvilke erfaringer har man med å være allmennlege; spesielle utfordringer?* *-Hva særtegner allmennmedisin som fag og praksis*?	Summegrupper – påfølgende diskusjon i plenum Intro til neste time
10.00-10.15	Pause	
10.15-11.15	Særtrekk ved allmennmedisin som fag og praksis *- Utvikling, historikk, særtrekk, samfunnsperspektiv*	Forelesning
11.15-12.00	Sykdomspanoramaet i allmennmedisin *- Allmennmedisinsk epidemiologi med utgangspunkt i audit fra egen praksis*	Audit*) må være utført i forkant

12.00- 13.00	LUNSJ	
13.00- 14.30	Smakebiter fra kjernekompetansen i spesialistutdanningen *-Kasuistikker*	Erfaren allmennlege. Kasuistikkbasert.
14.30- 14.45	Pause. Kaffe/te	
14.45- 15.15	Legekontoret som veiledningssted for studenter og turnusleger	
15.15- 15.45	Oppsummering av dagen	

Forberedelse til kurset:
*) Kursdeltagerne skal i forkant av kurset gjøre en audit der de registrerer hvilke diagnoser som er dominerende i egen praksis. Dette er lagt inn som en hjemmeoppgave i grunnkurs A. Knyttes opp til forelesningen om sykdomspanorama. Audit teller med 45 min i kursprogrammet (skjema for audit – se vedlegg).

Kursdag 2

Lege-pasient forholdet. Konsultasjonen i allmennpraksis

Tid	Tema	Opplegg
08.30- 09.30	Lege-pasient forholdet. Konsultasjonen som arbeidsverktøy. *- Konsultasjonsmodeller (pasientsentrert metode)* *- Å finne ut hva pasienten helst vil oppnå ved legebesøket – kan det være så vanskelig da?* *- De 5 F'ene (pasientperspektiv)*	Summegrupper; hva kjennetegner god/dårlig kommunikasjon Forelesning.
09.30- 10.00	Kulturforskjeller. Bruk av tolk	Summegrupper; erfaringer med å bruke tolk Forelesning; kasuistikk
10.00- 10.15	Pause. Kaffe/te.	
10.15- 11.00	Innledning til gruppearbeid. Demonstrasjon av et rollespill i plenum og vise hvordan gi tilbakemelding i gruppene. *(Mål; ufarliggjøre rollespill, demonstrere bruk av samtaleverktøy)*	Interaktivt Bevisstgjøring av samtaleferdigheter; aktiv lytting, åpne/lukkede spm, signaler pas/lege

11.00-12.00	Forflytning til grupperom. Oppstart gruppearbeid; rollespill*) med tilbakemelding (1-2 rollespill)	Gruppearbeid. Erfaren allmennlege som veileder.
12.00-13.00	LUNSJ	
13.00-15.00	Gruppearbeid; rollespill med tilbakemelding (3-4 rollespill)	Gruppearbeid. Erfaren allmennlege som veileder.
15.00-15.15	Pause. Kaffe/te	
15.15-16.00	Oppsummering og diskusjon rundt konsultasjonens innhold og legens og pasientens rolle. Litt om «vanskelige» pasienter	Gjennomgang i plenum. Refleksjon og diskusjon

*) Rollespill som metode: Rollespill med bruk av simulerte pasienter eller der kursdeltagerne spiller egne pasientkasuistikker. Evt demo-rollespill i plenum spilles av foreleser/ erfarne allmennleger. Kursdeltagerne må ha forberedt en pasientkasuistikk som medbringes; gjerne en som har budt på spesielle utfordringer for legen (B-preparat foreskriving, «vanskelig pasient», pasient med mange problemstillinger (handleliste) etc.).

Kursdag 3

Fastlegeordningens rammer. Praksisdrift. Legevaktsarbeid

Tid	Tema	Opplegg
	Praksisdrift del 1: Oppstart i praksis	Basert på nettkurset «Regelverket og fastlegekontoret»
08.30 -09.15	<u>Oppstart i praksis</u> *Innledende gruppearbeid* basert på kursdeltagernes egne erfaringer/ utfordringer ved oppstart som fastlege. Momenter for diskusjon; *-inntreden i (gruppe)praksis, vikariater* *- organisering/ oppgavedeling* *- hverdagen på legekontoret* *- oppfylle forskriftskrav* <u>Presentasjon av «Oppstartshåndbok i allmennpraksis»</u> utarbeidet av ALIS-utvalget*	Gruppearbeid; dele gode og dårlige erfaringer ved oppstart i praksis Kartlegg hvem som er vikarer, har egen hjemmel, fast ansatt etc. Dele erfaring med andre i samme situasjon?
09.15 -09.45	Oppsummering av gruppearbeid Evt spørsmål knyttet til nettkurset «Regelverket og fastlegekontoret»?	Oppsummering av gruppearbeidet i plenum.
09.45 – 10.00	Kaffe	

	Praksisdrift del 2: Daglig drift av legekontoret	
10.00 -11.15	Daglig drift: *Organisering av hverdagen, timebok, ø-hjelpstimer, telefontilgjengelighet, hjemmebesøk, interne møter. E-kommunikasjon med pasienter og samarbeidspartnere.* Legen som arbeidsgiver: *Personaladministrasjon, ansettelse, lønn, oppsigelse og medarbeidersamtaler* Økonomi: *Regnskap og regnskapsføring. Kostnadsfordeling.*	Forelesning: erfaren allmennlege Allmennlege Regnskapsfører
11.15-12.15	LUNSJ	
12.15-13.00	«Det gode legekontor» - eksempler; *- organisering av hverdagen* *- jobbe med å bedre tilgjengelighet* *- konfliktforebyggende arbeid,* *- ledelse i legekontoret*	Forelesning
13.00-13.30	Spesialistutdanningen i allmennmedisin/ ALIS - Orientering om spes utdanningen (krav) - Veiledningsgrupper - Karrieremuligheter i allmennpraksis; deltidsstillinger/ kombinasjoner - Smågruppevirksomhet; arena for læring, utvikling og kollegial støtte	Forelesning Spørsmål
13.30-13.45	Pause. Kaffe/te	
	Legevakt	Basert på nettkurs om «Legevakt»
13.45-14.30	Legevaktsarbeid; *Spørsmål fra nettkurset «Legevaktsarbeid»?* *Arbeidsmetoder og handlingsstrategier på legevakt* *Epidemiologi/sykdomspanoram*	Foreleser fra Legevaktssenteret?
14.30-15.15	*- Smakebiter med faglige utfordringer fra legevakt* *- Strategi for å takle vanskelige situasjoner*	Kasuistikker Erfaren vaktlege

*) «Oppstartshåndbok i allmennpraksis» er laget av ALIS-utvalget. Se nettlenke.

Kursdag 4

Allmennmedisinske arbeidsmetoder. Samlingsdel Helfo

Tid	Tema	Opplegg
	Allmennmedisinske arbeidsmetoder	
08.30- 09.30	Allmennmedisinske arbeidsmetoder *-tiden som diagnostikum, helhetlig tilnærming, samspillet psyke/soma, hvordan familie, nærmiljø og livsbetingelser virker inn på enkeltindividets helse.*	Erfaren allmennlege; kasuistikk basert undervisning
09.30- 10.00	Informasjon om fag(lige) foreninger *Legeforeningen, Allmennlegeforeningen (AF), Norsk forening for allmennmedisin (NFA)*	Informasjon
10.00- 10.15	Pause. Kaffe/te	
Samlingsdel Helseøkonomiforvaltningen (Helfo) Baserer seg på nettkurs der regelverket rundt refusjon og normaltariffen gjennomgås. Undervisere bør fortrinnsvis være fra Helfo, sammen med erfaren fastlege.		
10.15- 10.45	Presentasjon av Helfo og <u>kort</u> om deres arbeidsoppgaver Spørsmål fra nettkurset? Elektronisk legeoppgjør – vanlige problemstillinger/feil.	«Problembasert» undervisning - diskusjon
10.45- 11.30	Forhåndsgodkjent og individuell refusjon (blå resept) i praktisk bruk. Bidragsordningen § 5-22.	Kasuistikk-basert undervisning
11.30- 12.30	LUNSJ	
12.30- 13.30	Tolkning av Normaltariffen; *- vanlige problemstillinger/ feil* *- hvor kan man hente svar på uklarheter med hensyn til tolkning*	Diskusjon; praktisk bruk
13.30- 13.45	Pause. Kaffe/te	
13.45- 14.30	Frikort ved egenandelstak 2 *(fysio, rehab.opphold, terapi ridning/basseng).*	Diskusjon; praktisk bruk
14.30- 15.15	Oppsummering og avslutning	

Grunnkurs B: Allmennlegens roller og samarbeidspartnere

Kursbeskrivelse

Grunnkurs B bør tas som andre kurs i rekken. Omtaler de ulike roller allmennlegen har overfor pasienten og samfunnet, hvilke lovverk som styrer dette, oppgavefordeling mellom 1. og 2. linjetjenesten samt hvilke sosiale og økonomiske ordninger som finnes for allmennleger. Legen som sakkyndig og samarbeidet med NAV vektlegges her. Kurset består av 35 kurstimer fordelt på 10 timer forberedende nettkurs og 25 timers samling over tre dager.

Læringsmål

1. Allmennlegens roller

- Kjenne til allmennlegens mange roller og at de kan være til dels motstridende.
- Særlig kjennskap til rollen som *behandler, forebygger, portvakt, sakkyndig, koordinator, bedriftsleder* og *forsker.* Rollen som bedriftsleder, fastlege, helsestasjonslege og legevaktslege er omtalt i grunnkurs A, forebygger i grunnkurs C og forsker i grunnkurs D.

2. Allmennlegen som forvalter

- Kjenne til forvaltningsrollen med hovedvekt på samarbeid med NAV; sykemelding og uføretrygd herunder sakkyndighetsrollen
- «Portvakt kontra Døråpner» til helsetjenestetilbud i både kommune og sykehus

- Kjenne til etiske aspekter rundt prioritering av fastlegens ressurser, hvordan håndterer man dårligere «etterspørrere» av helsetjenester og svake grupper som kan være vanskelig å hjelpe. NSAMS 7 teser inkludert «Gi mest til dem som trenger det mest».

3. Samhandling i egen kommune og med 2.linjetjenesten

- Samhandling mellom 1. og 2.linjetjenesten, PKO, samhandlingsreformen.
- Tilsynslege på sykehjem eller i halvannenlinjetjeneste; oppgaver og ansvarsfordeling.
- Samarbeid med andre instanser i primærhelsetjenesten: Hjemmesykepleien, sykehjem, helsestasjon, jordmor, kommunal psykiatritjeneste og ruskonsulenter.
- Samarbeid med lokale aktører: kommunal helseenhet, pårørende/verge, barnehage, skole, BUP, PPT, barnevern, NAV, tiltaksteam, kriseteam, politi.
- Oppfølging av kronisk syke. Samhandling, koordinatorrolle, ansvarsgrupper, individuell plan.
- Henvisninger: Når, innhold og hastegrad. Fritt sykehusvalg. Private tilbud. Laveste effektive omsorgsnivå (LEON).

4. Jus som styrer allmennlegens arbeid

- Lover og regler som allmennlegen må forholde seg til i arbeidslivet.
- Plikter og rettigheter for allmennlegen og pasienten, etiske grenseoppganger.
- Klagesaker og tilsynssaker fra Statens helsetilsyn/Fylkeslegen.

5. Sosiale og økonomiske ordninger for allmennlegen

- Kjenne til forsikrings- og pensjonsordninger for privatpraktiserende allmennleger (Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger, SOP).
- Kjenne til rettshjelpsordningen for allmennleger i Legeforeningen.

Utdypning av læringsmål

1. Allmennlegens roller

A) Teoretisk kunnskap

Kursdeltageren skal være innforstått med de ulike rollene allmennlegen til enhver tid veksler mellom, og som tidvis kan representere motsetninger. Utover legearbeid vil mange måtte være bedriftsledere i egen bedrift eller inngå i administrasjonen i kommunen (omtales i grunnkurs A). I legerollen veksler legen gjennom dagen på å være forebygger eller behandler for pasienten, ha en portvakts- og døråpnerfunksjon for videre helsetjenester og være sakkyndig i bl.a. trygdemedisinske spørsmål.

B) Praktiske ferdigheter

Gjennom kurset skal legen lære å være seg bevisst de ulike rollene. Kjenne til når man opptrer i hver rolle. Ha forståelse for de ressursene man forvalter. Kjenne til prinsipper for og krav til den som er sakkyndig. (Mer om praksisdrift i kurs A og om forebygging i kurs C).

2. Allmennlegen som forvalter

A) Teoretisk kunnskap

Kjenne regelverket bak ordningen for sykepenger, arbeidsavklaringspenger (AAP) og uføretrygd. Kjenne til når andre tiltak enn sykemelding er relevante som for eksempel svangerskapspenger, bruk av transport til arbeid, velferdspermisjon, omsorgs- og pleiepenger samt omplassering og tilrettelegging ved graviditet. Ha forståelse for de ressursene man forvalter. (Mer om praksisdrift i kurs A og om forebygging i kurs C). Kjenne til prinsipper for og krav til sakkyndig arbeid, både i form av skriftlige legeerklæringer og som vitne i rettssaker/domstoler.

B) Praktiske ferdigheter

Forstå regelverket og bruke riktige skjema i riktig sammenheng. Kunne fylle ut legeerklæring for sykefravær, AAP og uføretrygd på riktig måte. Kunne skrive saklige og objektive legeerklæringer.

C) Forberedende nettkurs

Nettkurs 1B: NAV, 5 timer

1. Nav og allmennlegen
2. Sykemeldingsarbeid
3. Folketrygdens helserelaterte ytelser

Du finner grunnkurs B del 1 ved å gå til følgende side -
https://beta.legeforeningen.no/utdanning/kurs/nettkurs/
Følg anvisningene - dvs logg deg inn som medlem eller ikke-medlem.
Er du medlem er brukernavnet medlemsnummer. Klikk "glemt passord dersom du mangler passord.
Inne på nettkursportalen ser du alle våre nettkurs sortert under obligatoriske og valgfrie kurs. Grunnkursene ligger under obligatoriske kurs.

3. Samhandling i egen kommune og med 2. linjetjenesten

A) Teoretisk kunnskap

Kjenne til hvilke tilstander som forventes utredet og ferdigbehandlet i allmennpraksis og hva som bør henvises videre til 2.linjetjenesten. Kjenne til ordningen med praksiskonsulent (PKO). Kjenne innholdet i ”den gode henvisning” og kunne vurdere hastegrad på henvisninger. Kjenne til spesielle typer henvisninger som for eksempel til barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) eller private spesialister med driftsavtale. Kunne vurdere når bruk av private helsetjenester er gagnlig for den enkelte pasient og kjenne til private forsikringsordninger. Kjenne egen kommunes ressurser som alternativ til sykehusinnleggelse, herunder sykehjemsplasser, ”akuttsenger”, avlastningstilbud, hjemmesykepleie m.m., og kjenne til bruk av ”halvannenlinjetjenester”. Kjenne tilbudene i egen kommunehelsetjeneste og vite når samarbeid her er relevant. Kunne være med på å utvikle individuell plan (IP).

B) Praktiske ferdigheter

Kunne vurdere i hvilket nivå av helsetjenesten den aktuelle pasienten best kan hjelpes. Kunne opptre i koordinatorrolle for pasienter med sammensatte plager. Kunne følge kroniske pasienter på best mulig måte i samarbeid med andrelinjetjenesten – samhandling. Kunne henvise til relevant oppfølging i kommunen ved behov. Kjenne til relevante instanser for oppfølging av barn og unge med psykiske plager eller

atferdsproblemer. Kjenne til betydningen av å delta på ansvarsgruppemøter, samarbeidsmøter og møter med kommunal helseenhet.

4. Jus som styrer allmennlegens arbeid

A) Teoretisk kunnskap

Allmennlegen skal ha god kjennskap til hvilke regelverk som styrer arbeidet i allmennpraksis. I kurset gjennomgås de mest aktuelle lover og regler, deriblant helsepersonelloven, pasientrettighetsloven, lov om psykisk helsevern, folkehelseloven, lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, samhandlingsreformen, og lover/forskrift/avtaleverk som styrer fastlegeordningen. Allmennlegen skal ha kjennskap til hva overnevnte lover og regler inneholder og hvilken betydning dette har for eget arbeid. Allmennlegen skal være godt kjent med hvilke plikter han/hun har, herunder dokumentasjonsplikt, meldeplikt, informasjonsplikt og taushetsplikt. Det kan oppstå vanskelige etiske dilemmaer i forhold til plikter legen har versus interesser hos pasienten eller samfunnet forøvrig. Allmennlegen skal være kjent med hvilke rettigheter pasientene har. Særlig journalarbeid skal være grundig gjennomgått. Legen må vite når det er informasjonsplikt og når det er informasjonsrett. Legen skal kunne bruke taushetsplikt på en sikker og god måte slik at pasienten blir ivaretatt, men samtidig være bevisst sin rolle som sakkyndig og vitne. Det skal være kjent hva en klagesak er, de hyppigste årsaker til at klagesaker oppstår og saksgangen når klagesaker blir behandlet. Kjennskap til tilsynssaker der statlig kontrollorgan påser at regler og lovverk i helsevesenet blir overholdt, herunder Fylkeslegen og Statens Helsetilsyn.

B) Praktiske ferdigheter

Allmennlegen skal forstå betydningen av aktuelle lovverk slik at det kan legges til grunn for eget arbeid i allmennpraksis og brukes korrekt ved konkrete problemstillinger. Kursdeltageren skal lære regelverket og utvikle kompetanse i å bruke dette i praksis ved å diskutere eksempler på kurssamlingen og svare på problemstillinger i nettkursdelen. Vanskelige problemstillinger bør kunne diskuteres med vurdering ut fra samfunnets, pasientens og legens interesser. Legen skal kjenne til hvordan man kan innrette og utføre sitt arbeid for å redusere forekomst av klagesaker, hvordan man kan håndtere klagesaker på en god måte for alle parter (både pasienten, kollegaer og seg selv). Legen

skal kjenne til hvor det kan bes om hjelp ved en vanskelig klagesak eller om det oppstår andre vanskelige helsejuridiske spørsmål.

C) Forberedende nettkurs

Nettkurs 2B: Innføring i helserett, 3 timer,
Nettkurs 3B: Allmennlegen og barnevern, 2 timer
Disse er nærmere beskrevet i eget dokument bakerst i kompendiet: *Nettmoduler i grunnkurs A, B, C*.

Du finner grunnkurs B del 1 ved å gå til følgende side -
https://beta.legeforeningen.no/utdanning/kurs/nettkurs/
Følg anvisningene - dvs logg deg inn som medlem eller ikke-medlem.
Er du medlem er brukernavnet medlemsnummer. Klikk "glemt passord dersom du mangler passord.
Inne på nettkursportalen ser du alle våre nettkurs sortert under obligatoriske og valgfrie kurs. Grunnkursene ligger under obligatoriske kurs.

5. Sosiale og økonomiske ordninger for allmennlegen

A) Teoretisk kunnskap

Kursdeltager skal kjenne til reglene for legenes sykepenger og pensjonsordning (SOP) og aktuelle forsikringer for privatpraktiserende leger. Allmennlegen skal kjenne til hva SOP er, hvem som er medlem i SOP og hvilke ordninger og ”goder” et medlemskap i SOP innebærer. Kjenne til hvilke pensjonsordninger allmennlegen har som medlem i Legeforeningen, og hvilke sparingsmuligheter som finnes i forsikringsselskaper. Kjenne til forsikringsavtaler som er fremforhandlet mellom forsikringsselskap og Legeforeningen. Allmennlegen skal vite hvor han/hun kan søke rettshjelp.

B) Praktiske ferdigheter

Klare å organisere egen praksis med trygg forsikrings- og pensjonsordning. Skal kunne vurdere sitt eget behov for sosiale og økonomiske ordninger (sykepenger, svangerskapspenger, pensjonsavtaler, uføreforsikringer o.l.). Kunne ta kontakt med riktig instans for rettshjelp og/eller rådgivning dersom det oppstår et behov for det.

Litteratur og nettlenker

Helsepersonelloven: www.lovdata.no/all/hl-19990702-064.html

Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven):

http://www.lovdata.no/all/hl-19990702-062.html

NAV: www.nav.no

Nettsider til JA-avdelingen i Legeforeningen, jus og arbeidsliv:

www.legeforeningen.no/Arbeidsliv-og-jus/

www.legeforeningen.no/Emner/Andre-emner/Juridisk-bistand/

NSAMS 7 teser (Plakaten):

http://legeforeningen.no/Fagmed/Norsk-forening-for-allmennmedisin/Fagdokumenter/Syv-teser-for-allmennmedisin/

Pasientrettighetsloven: www.lovdata.no/all/nl-19990702-063.html

Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger (SOP): www.sop.no

Program grunnkurs B

Kursdag 1

Allmennlegen og NAV. Sykemelding og uføretrygd.

Tid	Tema	Opplegg
09.30-10.00	Registrering. Kaffe/te	Deltager leverer inn bevis for nettkurs*
10.00-10.15	Velkommen til samling på grunnkurs B! Presentasjonsrunde.	Presentere program og kurskomitè
10.15-10.45	Arbeids- og velferdsetaten (NAV). Folketrygdens intensjon om hjelp til selvhjelp og inntektssikring.	Kort intro fra NAV. Avklaring av evt. spm til nettkurs.
10.45-12.00	SYKEMELDINGSPRAKSIS Diskusjon fra gjennomgått nettkurs. Kasuistikker som illustrerer utfordrende problemstillinger, aktivitetskrav	Erfaren allmennlege innleder. Plenum.**
12.00-12.45	LUNSJ	

12.45-13.30	Gruppearbeid: Tiltak og virkemidler mot langvarig sykdomsfravær og uførhet. Omskolering.	Gruppearbeid
13.30-13.45	Pause. Kaffe/te	
13.45-14.30	Ung &Ufør	Forelesning
14.30-15.00	Yrkesskade og yrkessykdom	Forelesning
15.00-15.30	Fravær og ytelser uten sykemelding: Pleie- og omsorgspenger, barselspenger etc.	Summegrupper i plenum
15.30-15.45	Pause	
15.45-16.15	Varig nedsatt arbeidsevne. Skade og sykdom.	Forelesning. NAV+ erfaren allmennlege
16.15-16.45	Forsikrings- og pensjonsordninger for privatpraktiserende leger, inkludert svangerskapspermisjon.	SOP/DNLF
16.45-17.00	Oppsummering dag 1	

*) *Nettkurs* skal være gjennomført og leveres inn ved oppstart. Unngå lange forelesninger. Deltagernes egne erfaringer fra praksis bør så langt som mulig trekkes inn i undervisningen for eksempel gjennom aktiv bruk av summegrupper.
**) Prioriter *aktiviserende* opplegg samlingsdelen. Det kan godt åpnes for felles diskusjon i salen først med kommentarer til nettkurset som alle har tatt på forhånd. Deretter kan man gjerne bruke kasuistikker i gruppearbeid eller summegrupper for å få aktivisert alle deltagerne.

Kursdag 2

Allmennlegens roller og forvaltning av ressurser

Tid	Tema	Opplegg
08.30-09.15	Allmennlegens roller; allmennleger har mange roller, noen kan være til dels motstridende. Hvordan løser man det?	Erfaren allmennlege, summegrupper *
09.15-10.00	Etikk i praksis – prioritering av fastlegens ressurser. NSAMs 7 teser (”Gi mest til de som trenger det mest”?)	Summegrupper *
10.00-10.15	Pause. Kaffe/te	
	Samarbeid og samhandling innad i kommunen om ulike grupper (1.linje/ Horisontalt)	
10.15-11.00	Samhandling/-arbeid om barn og unge i kommunen «Slik gjør vi det hos oss» Dele erfaringer/gruppearbeid – evt kasuistikker	Summegrupper, gjennomgang i sal
11.00-11.45	Barn i fokus Samhandling med helsesøster, skolehelsetjeneste, PPT.	Leder PPT sammen m erfaren allmennlege

11.45- 12.30	LUNSJ	
12.30- 13.15	Samarbeid om skrøpelige pasienter;(eldre, psykiatri) ”Slik gjør vi det hos oss” Dele erfaringer/ gruppearbeid – evt kasusikker	Summegrupper, gjennomgang i sal
13.15- 13.45	**Samarbeidspartnere i kommunen rundt eldre pasienter** Hjemmesykepleien, sykehjem, psykiatritjeneste i kommunen, akuttplasser i kommunen.	Kommuneoverlege evt supplert av erfaren allmennlege
13.45- 14.00	Pause. Kaffe/te	
	Samarbeid og samhandling med 2.linjen (vertikalt)	
14.00- 14.45	”Den gode henvisning”. Når, hvor, innhold og hastegrad «Den gode epikrisen»	PKO. Forelesning m interaksjon
14.45- 15.45	Samhandlingsreformen og lov om helse- og omsorgstjenester. LEON **) og halvannenlinjetjenester.	Innledning av kommunelege. Plenumsdiskusjon.
15.45- 16.00	Pause. Kaffe/te	
16.00- 17.00	Gode pasientforløp. Oppfølging av kroniske pasienter. Felles ansvar; Ansvarsfordeling, samhandling og koordinator-rolle	Innledning av kommunelege. Plenumsdiskusjon.
17.00- 17.15	Oppsummering dag 2	

*) Det anbefales at en erfaren allmennpraktiker eller kommuneoverlege belyser dette med eksempler. Legen kan havne i dilemma mellom å være pasientens advokat, trygdens premissleverandør og samfunnets portner blant annet.
**) LEON= Laveste Effektive Omsorgs Nivå.

Kursdag 3

Jus som styrer allmennlegens arbeid.
Innføring i sentral helserett for allmennleger

Tid	Tema	Opplegg
08.30-09.15	Sentrale pasientrettigheter og sentrale plikter for helsepersonell - *Utvikle forståelse rundt teori som er presentert i nettkurs*	Kasus, diskusjon, svar på forhåndsinnsendte spørsmål. JA-avd i DNLF
09.15-10.00	Informasjonshåndtering – plikter og rettigheter del 1 - *Undervises av JA-avdelingen i samarbeid med erfaren allmennlege som kan være «utfordrer» på å ivareta faglige og etiske prinsippet når jussen står i sentrum*	Gruppearbeid / summegrupper JA avd + erfaren allmennlege
10.00-10.15	Pause. Kaffe/te.	
10.15-11.00	Informasjonshåndtering – plikter og rettigheter del 2	Gjennomgang av gruppearbeid. JA-avd + allmennlege
11.00-12.00	Lunsj, utsjekk	
12.00-13.00	Rettshjelpsordningen for allmennleger	Forelesning Sekreteriatet DNLF
13.00-13.15	Pause. Kaffe/te	
13.15-13.45	« Hjelp- jeg har fått en klage ». Diskusjon basert på case i nettkurs	Fylkeslege/ Statens Helsetilsyn + JA-avdelingen eller AF
13.45-15.00	God journalføring, gode rutiner og praktiske tips for å unngå feil	Erfaren allmennlege + JA-avd eller AF
14.15-14.30	Kaffe	
15.00-15.15	Kursevaluering og kursavslutning	

Grunnkurs C: Allmennlegen og helsefremmende arbeid

Kursbeskrivelse

Grunnkurs C gir innføring i forebyggende og helsefremmende arbeid og allmennlegens rolle i slikt arbeid. Introduksjon til aktuelle metoder for forebyggende arbeid vil bli gjennomgått. Kurset setter også fokus på hvordan håndtere uhelse hos kollega, og hvordan ivareta egen helse. God anledning til å diskutere egne erfaringer og problemstillinger er vesentlig. Kurset består av 30 timer. 22 timer fordelt på 3 dagers samlingsdel og til sammen 8 timer forberedende nettkurs.

Læringsmål

1. Individ- og grupperettet forebyggende helsearbeid

- Kjenne til prinsipper ved ulike typer forebyggende arbeid, på individnivå og gruppenivå, det vil si primær-, sekundær- og tertiærforebygging, hvorav fastlegen særlig bidrar i de to sistnevnte.
- *Delmål:*
- *1.1 Forebyggende helsearbeid blant gravide (inkl. program for svangerskapsomsorg)*
- *1.2 Forebyggende helsearbeid blant barn og unge (inkl. vaksinasjonsprogrammet og temaet barn og unge som pårørende)*

2. Problemstillinger ved supplerende undersøkelser og screening

- Kjennskap til kriterier for screeningundersøkelser
- Kjennskap til begrepene overdiagnostikk/ overbehandling
- Være bevisst på hva som er kostnad/nytte/risiko ved aktuell undersøkelse.
- Grenseoppgang mellom sykeliggjøring av befolkning og nytte ved å finne risikanter.

3. Omsorg for egen og kollegas helse

- Kjenne til mulige farer i faget (for eksempel: traumatisk opplevelse på jobb, utbrenthet, klagesaker, alvorlig sykdom og rusmisbruk) og vite hvordan man skal håndtere dette og søke hjelp hvis det skulle oppstå hos en selv eller kollega.

Utdyping av læringsmål

1. Individ- og grupperettet forebyggende helsearbeid

A) Teoretisk kunnskap

Kursdeltageren skal etter endt kurs kjenne til at folks helse påvirkes av hvordan vi lever og at helseforskjellene øker innad i befolkningen. Oppvekstmiljø har konsekvenser for fremtidig helse, og livsløp og erfaringer har innflytelse på menneskekroppen. Sentrale momenter i forebyggende helsearbeid er å øke befolkningens mulighet til mestring, inkludering og deltagelse. Fokus på helsefremmende arbeid er derfor viktig.

Etter endt kurs skal kursdeltagerne kjenne til prinsipper for individ- og grupperettet forebyggende medisin, forskjeller og likheter, fordeler og ulemper. De skal kjenne til betydningen av å gjøre individuelle tilpasninger og å sikre gjensidig forståelse; spesielle utfordringer knyttet til utsatte befolkningsgrupper (eks: rusmisbrukere, minoriteter) og problemstillinger som kan oppstå på grunn av kulturforskjeller (eks: hos innvandrere). Kurset er innom allmennlegens forebyggende helsearbeid i alle aldersgrupper, og inkluderer både fysisk og psykisk helse samt temaet livstrusler (rus/vold/overgrep). Vanlige samarbeidspartnere, problemstillinger og arenaer der allmennleger driver med forebyggende virksomhet skal være kjent; legekontoret, skolehelsetjenesten, helsestasjonen m.m. Deltaker skal kjenne til ulike nivåer av helsearbeid: primær forebygging innebærer å styrke helsa og hindre sykdom/skade (overordnet ansvar i

stat/fylke/kommune, for eksempel vaksinasjoner, utbedre ulykkesutsatte områder, legge til rette for fysisk aktivitet m.m.), sekundær forebygging vil si å forsøke å stanse en allerede oppstått sykdom eller hindre residiv (her kan fastlegen være med å bidra, eks. henvise til videre undersøkelse/behandling, forsøke livsstilsendring) og til sist tertiær forebygging som omhandler å hindre forverring og gi best mulig livskvalitet når helsen har sviktet (eks. rehabilitering etter hjerneslag). Policydokumentet til Norsk Forening for Allmennmedisin om forebyggende helsearbeid (2011) bør inkluderes i samlingsdelen og gjøres kjent.

B) Praktiske ferdigheter

Kursdeltageren skal etter endt kurs kunne vurdere når det er mest hensiktsmessig med individ- kontra grupperettet arbeid. Vite hvordan man iverksetter slikt arbeid og med hvem man kan samarbeide. Kjenne til forskjellige metoder og når disse best kan anvendes; undervisning, informasjonsbrev, somatiske helseundersøkelser, metoder for å endre livsstil (konsultasjonsteknikk og samtaler om risiko/livsstilsendring, "det gyldne øyeblikk" ved nyoppdaget livsstilssykdom, screeningundersøkelser). Kursdeltageren skal i løpet av kurset lære hvordan man på en respektfull måte kan jobbe med individrettet helseforebyggende arbeid på legekontoret for eksempel gjennom metoden *motiverende intervju*.

C) Nettkurs

Nettkurs 1C: Arbeidsmedisin og bedriftshelsetjeneste, 2 timer
Nettkurs 2C: Smittevern, 1 time
Nettkurs 3C: Svangerskapsomsorg, 2 timer
Nettkurs 4C: Barne- og ungdomshelse, – 2 timer

Nettkurs 5C: Barn som pårørende, 1 time

Disse er nærmere beskrevet i eget dokument bakerst i kompendiet: *Nettmoduler i grunnkurs A, B, C*.

Du finner grunnkurs C del 1 ved å gå til følgende side -
https://beta.legeforeningen.no/utdanning/kurs/nettkurs/
Følg anvisningene - dvs logg deg inn som medlem eller ikke-medlem.
Er du medlem er brukernavnet medlemsnummer. Klikk "glemt passord dersom du mangler passord.

Inne på nettkursportalen ser du alle våre nettkurs sortert under obligatoriske og valgfrie kurs. Grunnkursene ligger under obligatoriske kurs.

Delmål

1.1. Forebyggende helsearbeid blant gravide (svangerskapsomsorg)

A) Teoretisk kunnskap

Kursdeltageren skal etter endt kurs vite at et viktig grunnlag for helsa gjennom livet legges i fosterstadiet og tidlig barndom. Kunnskap om betydningen av miljøet rundt barnet i svangerskapet og tidlig oppvekst har økt betydelig de senere tiår. Fastlegen har en viktig rolle i svangerskapsomsorgen og kan tilby en helhetlig oppfølging av gravide. Kursdeltagerne skal vite hvordan man gjennomfører rutinekontroller ved ukompliserte svangerskapsforløp, samt kunne identifisere risikosituasjoner (og angi hastegrad) der den gravide skal henvises videre. Helsekonsekvenser for mor/ barn ved vold i nære relasjoner. Kjenne til ordningen for svangerskapspenger og når dette gis fremfor sykemelding.

B) Praktiske ferdigheter

Kunne forstå og fylle ut skjemaet *Helsekort for gravide*. Mestre vanlige rutineprosedyrer ved svangerskapskontroller, herunder å kunne tolke svar på blodprøver, urinprøver, vektkontroll, blodtrykksmålinger, fosterlyd, symfyse-fundusmålinger, Leopolds håndgrep, og iverksette aktuelle tiltak når nødvendig. Kunne gjennomføre samtaler med den gravide og gi adekvate, individuelle råd og veiledning (eks; kosthold, røyk, alkohol). Kjenne til utfordringer i møte med gravide fra andre kulturer (eksempelvis ulik forekomst av svangerskapsdiabetes, omskjæring). Kjennskap til hvordan man kan spørre om vold i nære relasjoner. Kjenne til betydningen av å bruke tolk. Kjenne til aktuelle samarbeidspartnere (jordmor, helsestasjon, fysioterapeut, ruskonsulent, NAV m.m.) og hvordan oppgavefordelingen vanligvis er.

1.2. Forebyggende helsearbeid blant barn og unge

A) Teoretisk kunnskap

Å sikre gode, trygge levekår for mor/ barn i svangerskap og gjennom de første leveårene er trolig det som har størst betydning når det gjelder forebyggende helsearbeid. Mye av

grunnlaget for god helse i voksenlivet legges i barneårene. Etter endt kurs skal deltagerne kjenne til vanlige helseutfordringer barn og ungdom kan stå ovenfor, med spesiell omtale av risikoutsatte grupper (eks: barn som pårørende ved alvorlig psykisk/fysisk sykdom hos familiemedlem, rusmisbruk/familiebelastninger, knapphet på sosiale ressurser). Aktuelle samarbeidspartnere må være kjent (skolehelsetjeneste, helsestasjon, barnevern etc.). Det vil bli tatt opp temaer rundt vold og seksuelt misbruk i samlingsdelen. Deltagerne skal kjenne til vaksinasjonsprogrammet i Norge, herunder kjennskap til historikken bak dagens vaksineprogram (betydningen for folkehelsa i Norge og på verdensbasis), hvilke vaksiner som inngår i vaksineprogrammet og debatten knyttet til bruk av massevaksinasjoner (f. eks. influensa, humant papillomavirus (HPV)). Hvordan ser fremtiden ut i forhold til nye vaksiner?

B) Praktiske ferdigheter

Deltagerne skal etter endt kurs kjenne til hvordan man kan samarbeide med andre instanser (pårørende, skole, helsesøster, PPT, barnevern, barneavdeling, BUP) på best mulig måte. Deltagerne bør kjenne til når og hvordan man sender en bekymringsmelding til barnevernet.

2. Problemstillinger ved supplerende undersøkelser og screening

A) Teoretisk kunnskap

Deltager skal kjenne til beslutningsgrunnlaget for bestilling av tilleggsundersøkelser (blodprøver, røntgenundersøkelser m.m.) Påvirkende faktorer ved siden av medisinskfaglig vurdering kan være kostnad/nytte/risiko av undersøkelsen eller påtrykk fra pasient, pårørende eller samarbeidspartnere (fysioterapeut, helsesøster, NAV m.m.). Ha kjennskap til aktuelle screeningundersøkelser i Norge i dag og hvilken rolle fastleger har i dette arbeidet. WHOs kriterier for screeningsundersøkelser skal være kjent. Deltagerne skal kunne reflektere rundt konsekvensene av at man ved screening og supplerende undersøkelser finner risikanter og flere får sykdomsdiagnoser. Kjenne til begrepene overdiagnostikk/ overbehandling.

B) Praktiske ferdigheter

Kunne gjennomføre gjeldende screeningsundersøkelser i allmennpraksis. Kunne diskutere og argumentere for og mot denne typen undersøkelser på bakgrunn av WHO-kriteriene og debatten rundt overdiagnostikk/ overbehandling.

3. Omsorg for egen og kollegas helse

A) Teoretisk kunnskap

Kjenne til "farer i faget" som kan gi uhelse hos allmennleger; det gjelder både en selv og kollegaer. Kjenne til hvilke hjelpeinstanser og støtteordninger for leger som finnes. Det bør informeres om Villa Sana på Modum Bad og kollegastøtte som fins i hvert fylke samt lege-for-lege ordningen (se lenker).

B) Praktiske ferdigheter

Fastlegen får stadig nye oppgaver og mange har en hektisk hverdag. Kursdeltager kjenner sin egen arbeidssituasjon og skal etter endt kurs ha lært seg noen teknikker/metoder som kan bidra til å unngå utbrenthet. Legers uhelse kan favne alt fra mer "vanlige" helseproblemer til utbrenthet, rusproblemer og vansker etter klagesak. Deltager bør kjenne til hvilke faresignalene han/hun bør være oppmerksomme på og vite hvordan man kan få hjelp. Det anbefales at kursdeltagerne reflekterer sammen over hva de ville ha gjort dersom en slik problemstilling oppstod hos seg selv eller kollega. Det anbefales at en erfaren allmennlege får en liten del av tiden på samlingen til å fortelle om hvordan han/hun gjør det og gir råd videre.

Litteratur og nettlenker

- Steinar Hunskår (red). *Allmennmedisin*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 3.utgave 2013
- Elisabeth Swensen (red.). *Diagnose: Risiko*. Universitetsforlaget 2000. Forebyggende helsearbeid: Policydokument for Norsk forening for allmennmedisin (2011):
- http://legeforeningen.no/Fagmed/Norsk-forening-for-allmennmedisin/Fagdokumenter/Policydokument-forebyggende-helsearbeid-2011/
- Lov om folkehelsearbeid (Folkehelseloven): http://www.lovdata.no/all/hl-20110624-029.html#map001
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (Helse- og omsorgstjenesteloven): http://www.lovdata.no/all/hl-20110624-030.html
- Lov om vern mot smittsomme sykdommer (Smittevernloven): http://www.lovdata.no/all/nl-19940805-055.html
- Samhandlingsreformen: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-47-2008-2009-/id567201/

- Søkeverktøy ved multifarmasi: www.relis.no og www.interaksjoner.no
- Villa Sana: www.legeforeningen.no/emner/andre-emner/kollegastotte/villa-sana/
- WHOs kriterier for screeningsundersøkelser: www.helsedirektoratet.no/helse-og-omsorgstjenester/kreft/screening
- Da lykkeliten kom til verden. Helsepolitisk rapport. Oslo: Den norske legeforening, 2010
- https://legeforeningen.no/Emner/Andre-emner/Publikasjoner/Statusrapporter/Da-lykkeliten-kom-til-verden/
- Pulsen opp for bedre helse. Statusrapport. Oslo; Den norske legeforening, 2012. https://legeforeningen.no/PageFiles/91699/Statusrapport-2012-Pulsen%20opp.pdf

Program grunnkurs C

Kursdag 1

Individ- og grupperettet forebyggende helsearbeid. Livsstilsendring.

Tid	Tema	Opplegg
09.00-09.30	Registrering. Kaffe/te	Deltager leverer inn bevis for nettkurs
09.30-09.45	Velkommen til samling på grunnkurs C!	Presentere program og kurskomitè
09.45-10.30	Forebyggende og helsefremmende arbeid; Offentlig eller individuelt ansvar? Primær- sekundær- og tertiær-forebyggende arbeid. Befolkningsstrategier vs. individfokus. (Eksempler på grupperettet helseforbyggende arbeid)	Kommuneoverlege innleder*
10.30-11.30	De store folkehelseutfordringene Hva er de største utfordringene – og de viktigste tiltakene? (Ikke bare om kosthold og trening – men også fokus på barns oppvektsforhold, sosial tilhørighet, forebyggende psykiatri)	Erfaren allmennlege. NFAs policy dokument om forebyggende helsearbeid
11.30-12.15	LUNSJ	
12.15-13.00	Hvordan få til livsstilsendring? Hva kan være hindre? Kulturforskjeller, sosiale forskjeller, sykdomsforståelse.	Innledning deretter summegrupper
13.00-13.45	Motiverende intervju**, en metode til å oppnå endret adferd	Forelesning, intro.
13.45-14.00	Pause. Kaffe/te	
14.00-17.00 med 2x15 min pause	Motiverende intervju med gruppearbeid og rollespill (Kursdeltager har med eksempel fra egen praksis)	Tema: hjerte/kar, røyk, overvekt m.m

*) Erfaren allmennpraktiker/kommuneoverlege belyser dette med eksempler, gjerne i tilknytning til temaer fra nettkursene om arbeidsmedisin og smittevern, men kan også ta opp utfordringer knyttet til forebyggende helsearbeid blant innvandrere fra land med andre kulturer.
***) Motiverende intervju* er en av flere metoder som det kan undervises i. Mest mulig aktivitet (rollespill/gruppearbeid). Gjerne eksempel fra egen praksis. *Problemstillinger som kan egne seg*

godt til diskusjon: Hvordan prioriterer allmennlegen når en pasient har flere uheldige faktorer med økt sykdomsrisiko? Hva kan legen gjøre når pasienten er motvillig til endring? Hvordan kan informasjon gis riktig og nøytralt? Hvordan kan allmennleger påvirke pasienter til å legge om livsstilen og få mer gunstig helseprofil?

Kursdag 2

Forebyggende helsearbeid i et livsløpsperspektiv.

Tid	Tema	Opplegg
08.30- 09.15	**«Krenkelse gjør krank»** Mye av grunnlaget for god helse i voksenlivet legges i barneårene. Vold, trusler, seksuell misbruk og overgrep kan oppstå i alle livsfaser. Hva gjør det med helsa? Hvordan kan leger oppdage det og hjelpe?	Forelesning Kasuistikker
09.15- 10.00	**Utfordringer i svangerskapsomsorgen.** Risikograviditeter, diabetes, rus, psykiatri, kulturforskjeller	Baseres på nettkurs som svangerskapsomsorg
10.00- 10.15	**Kaffe**	
10.15- 11.00	**Forebyggende arbeid blant barn og ungdom (1)** Hvilke problemstillinger er aktuelle, hvem er de utsatte barna - og hvor er det viktig med tidlig intervensjon? Utsatte barn/ familier; belastende oppvekstforhold (fattigdom, syke foreldre, endring i livssituasjon; skilsmisse, dødsfall) Dele erfaringer/ kasuistikker fra egen praksis* Diskusjon	Basert på nettkurs Kasuistikker Plenums diskusjon (knytte til kasuistikker nettkurs) Erfaren allm.lege
11.00- 12.00	LUNSJ	
12.00- 13.00	Forebyggende arbeid blant barn og ungdom (2) Viktige arenaer; familien, barnehage, skole, fritid Samarbeidspartnere Hva er fastlegens rolle?	Forelesning Kommuneoverlege / Helsesøster?
13.00- 13.45	Vaksiner og skeptiske foreldre. Hva gjør vi?	Helsesøster Helsestasjonslege
13.45- 14.00	Pause. Kaffe/te	

14.00-15.30	Hvordan oppdage, vurdere og agere ved selvmordsfare?	Erfaren allmennlege (+evt. psykiater) Summegrupper
15.30-15.45	Oppsummering av dagen	

*) Fokus på en aktiviserende samlingsdelen. Hva oppsøker barn/ungdom fastlegen for? Hva snakker de med helsesøster om og hvilke helseplager prater de med foreldre og venner om? Hva sier de ikke, men trenger likevel hjelp til?

Kursdag 3

Det gode liv som allmennlege. Screeningprogrammer.

Tid	Tema	Opplegg
	Det gode liv som allmennlege	
08.30-09.15	Hva skal til for å være en god allmennlege og trives i jobben? Todelt: På jobben OG utenfor jobben	Erfaren allm.lege innleder. Få aktivitet i salen.
09.15-10.00	Hvordan få til et godt liv som allmennlege? Todelt: På jobben OG utenfor jobben	Gruppearbeid der hver gruppe får hver sin oppgave*
10.00-10.15	Pause. Kaffe/te.	
10.15-11.00	Hva gjør man når kollegaen har uhelse eller vi selv får problemer? Hjelpe- og støtteordninger for leger	Gr. arb. forts. med «uhelse»-oppg.*
11.00-12.00	LUNSJ	
	Screeningprogrammer	
12.00-13.00	Screeningprogram. Eksempler. Etiske problemstillinger Problematisk: Overdiagnostikk og overbehandling? Policydokument overbehandling NFA	Forelesning med summegrupper **
13.00-13.15	Pause. Kaffe/te	
13.15-14.15	Tiltaksfasen i konsultasjonen. Hva er beslutningsgrunnlaget for supplerende undersøkelser? Gjør vi for mye/for lite/passe? Hva er konsekvensene for pasienten og samfunnet?	Forelesning, kasuistikker i plenum***

14.15- 14.30	Kursevaluering og kursavslutning.	

*) Gruppearbeid hvor hver gruppe får en problemstilling de skal finne løsning på med å bruke ulike handlingsstrategier. Temaer kan være:"mistet oversikten på jobb"/utbrenthet, "skjult" rus, moderat-alvorlig psykisk lidelse, problemer i privatliv (skilsmisse/barnefordeling/økon), påkjenninger ved klagesak. Hvordan få til "det gode liv" som lege? Hvordan holde motivasjon og engasjement oppe hele karrieren? God arbeidsrutine slik at arbeidet ikke samler seg opp og føles uhåndterlig? Hva skal til for å trives i jobben hele arbeidslivet? Hvordan være en god allmennlege?
**) Deltager skal i løpet av kurset ha tenkt igjennom hva som kan skje med samfunnet når man finner flere risikanter og flere får diagnoser. Hvordan opplever pasienter det å få en diagnose? Bør tas opp i gruppearbeid. Eksempel: finner forhøyet PSA/kolesterolverdi.
***) Kostnad/nytte/risiko/sykeliggjøring må vurderes ved rekvirering av skopiundersøkelse, biopsi, blodprøve, CT/MR/røntgen m.m

Grunnkurs D: Allmennlegen som forsker og kunnskapshåndterer

Kursbeskrivelse

Grunnkurs D er kurs i kunnskapshåndtering, kvalitetsarbeid og forskning i allmennpraksis. Kurset skal gi innføring i allmennmedisinsk forskning, gi kursdeltageren verktøy for å kunne vurdere kvaliteten av vitenskaplig litteratur og inspirere til å bidra til forskning i egen praksis og allmennmedisin generelt. Kurset arrangeres i tett samarbeid med de allmennmedisinske universitetsmiljøene. Kursdeltageren skal få kjennskap til og lære å bruke verktøy til kvalitetssikring av egen praksis. Kurset gir innføring i ulike metoder for allmennmedisinsk forskning og en introduksjon til hvor kursdeltageren kan ta kontakt for hjelp til veiledning og finansiering av forskning fra egen praksis. Det gis innføring i de ulike nivåene av vitenskapelig litteratur samt databaser og nettsider der man kan oppdatere seg faglig. I kurset vil man gjennom langsgående gruppearbeid gjennomgå innholdet i kurset praktisk ved å gå "fra idé til prosjekt". Kurset legges opp som 4 dagers kurs uten forutgående forberedende nettkurs og gir 30 poeng.

Læringsmål

1. Fra forskning til praksis

- Hvor finner jeg svar på spørsmålet mitt? Om søk i tilgjengelige databaser.
- Hvordan holde seg kontinuerlig faglig oppdatert?
- Oppsummert kunnskap. Om retningslinjer og kilder.

- Kritisk lesning av publisert viten og presentasjoner.
- Hvordan omsette ny viten til praksis?
- Hvordan forholde seg til pasienter som har funnet medisinsk informasjon på internett?

2. Fra idé til prosjekt

- Finnes det ikke svar på spørsmålet mitt? Hvordan designe et forskningsprosjekt?
- Etiske overveielser. Helseforskningsloven.
- Økonomiske muligheter som finnes for forskning i allmennpraksis.

3. Refleksjon over egen praksis, Kvalitetsarbeid

- Hvordan gjør *jeg* det? Audit.
- Redskaper til analyse og refleksjon over egen praksis.
- Kvalitetssikring. Fra kvalitetssikring til forskning.
- Erfaringsbasert vs. kunnskapsbasert medisin.
- Kritisk holdning til legemiddelinformasjon.

4. Forskning i allmennmedisin

- Kort vei fra forskning til praksis?
- Hvordan komme i gang?
- Ulike metoder. Kvantitative og kvalitative.
- ”Litt” statistikk.
- ”Mitt prosjekt”. Forskende allmennleger forteller.
- De allmennmedisinske universitetsmiljøene.
- Forskningens plass i spesialistutdannelsen.

5. Problemstillinger ved multifarmasi

- Kjennskap til begrepet multifarmasi, hvilke problemstillinger som kan oppstå og hva man kan gjøre for å unngå dette.

- Betydningen av å holde medisinlister oppdatert og være seg bevisst farer som interaksjoner, bivirkninger og forbigående indikasjon for behandlingen

Utdyping av læringsmål

1. Fra forskning til praksis

A) Teoretisk kunnskap

Kursdeltagerne skal kjenne til at allmennmedisin er et fag hvor medisinens naturvitenskaplige og humanistiske tradisjoner naturlig forenes. De skal kjenne til begrepet *medisinsk kunnskap* og diskusjonen rundt hva som kan regnes som *gyldig* medisinsk kunnskap *(*krav om både korrekt utført og anvendelig*)*. Kjenne til at epidemiologisk dokumenterte sammenhenger mellom en hendelse (eks: skilsmisse) og en sykdom (eks: depresjon) i hovedsak angir en statistisk gjennomsnitteffekt og ikke nødvendigvis kan si noe om individuell sykelighet (jf at subjektiv opplevelse av skilsmisse varierer). Kjenne til betydningen av at medisinsk teori og kunnskapsbygging må ivareta, ikke bare se bort i fra, at all erfaring er subjektiv. Kursdeltagerne må kjenne til hvordan leger lærer og hvilke metoder man selv kan benytte for å lære/oppdatere seg selv. Kursdeltageren skal ha kjennskap til elektroniske biblioteker og hjemmesider og hvilke som er gode i øyeblikket. Kursdeltageren skal vite forskjell på artikler, review artikler og lærebokstoff samt oppsummert kunnskap i form av retningslinjer. Forskjell på utenlandske og norske retningslinjer. Kjenne til utfordringer ved at pasienter i økende grad kommer med informasjon fra internett og andre informasjonskilder. Hvordan omsette kunnskap til praksis? Kjenne til at det er et gap mellom forskning og praksis; kan forskningsresultatet overføres til min pasient? Diskusjonsstoff; Utfordringer ved bruk av retningslinjer; hvordan skal allmennlegen bruke retningslinjer til pasientens beste ved for eksempel multimorbiditet.

B) Praktiske ferdigheter

Ferdigheter i hvordan søke på nettet og i begrenset omfang hvordan det søkes på biblioteker.

Sortere hva som er viktig og hva som er uviktig informasjon. Kursdeltageren skal lære å gå kritisk igjennom publisert materiale og være i stand til å oppdage svakheter i materialet. Kursdeltageren må kunne oppdage muligheter for manipulasjon både ved rent skriftlig materiale og ved symposier, møteserier og konferanser. Vurdere om

forskning/ kunnskap er overførbar til aktuell klinisk problemstilling (eks; eldre > 75 år, multimorbide pasienter inkluderes ofte ikke i studier – hva da med forskningsresultaters gyldighet for denne gruppen).

2. Fra idé til prosjekt

A) Teoretisk kunnskap

Kjenne til etiske problemstillinger og helseforskningsloven. Kjenne til systemer for vurderinger ved etiske komiteer. Etiske utfordringer ved forskning i andres og egen praksis.

Kjenne til muligheter for økonomisk støtte til allmennmedisinsk forskning.

B) Praktiske ferdigheter

Finne ut om det trengs mer forskning på det området man er interessert i. Vite innenfor hvilke rammer man kan innhente opplysninger med og uten samtykke. Ferdigheter i å avgjøre hva som er forskbart og med hvilke metoder. Protokollskriving og planlegging av forskning.

3. Refleksjon over egen praksis, Kvalitetsarbeid

A) Teoretisk kunnskap

Kjenne til hvilke redskaper som finnes til analyse av egen virksomhet (for eksempel datauttrekksverktøy som RAVE3). Kjenne til verktøy for kvalitetssikring av egen praksis (for eksempel interne kontrollsystemer, prosedyrepermer, NEL, brukerundersøkelser, ventetidsevaluering, trinnvis, NOKLUS). Lære seg metoder for faglig utvikling og praktiske prosedyrer på kontoret og lovgrunnlaget for kvalitetssikring. Grenseoppgangen mellom kvalitetssikringsprosjekter og medisinsk forskning (helseforskningsloven). Kjennskap til Allmennmedisinsk kvalitetsutvalg, KUP og "verktøykasseprosjektet". Kjenne til kunnskapsgrunnlaget for retningslinjer/anbefalinger og det vi utfører i allmennpraksis; Hva er kunnskapsbasert praksis til forskjell fra erfaringsbasert praksis? Kjenne til at den dominerende naturvitenskapelige kunnskapen forutsetter et skarpt skille mellom psyke og soma og at slikt skille kan være praktisk-faglig hemmende. Kjenne til at informasjon om legemidler fra legemiddelfirmaer sjelden er nøytral. Selv om annonser og informasjonsmateriell utarbeides i samsvar med vedtatte retningslinjer og er gjenstand for kontroll, vil de

være farget av en målsetning om å selge mest mulig. Resultater fra kliniske utprøvninger kan også være preget av hvem som har finansiert utprøvningen (som regel legemiddelprodusenten) selv om de presenteres i en strengt vitenskapelig sammenheng. Deler av den kommersielle industri kan prøve å manipulere leger gjennom selektive henvisninger til beskrivelse av medikamenters effekt og bivirkningsprofil. Kursdeltageren bør kjenne legeforeningens retningslinjer i forhold til industrien.

B) Praktiske ferdigheter

Kunne finne oversikt over diagnoser og forskrivninger for bedre å kunne reflektere over egen praksis på egen hånd og i smågruppesammenheng. Kunne ta i bruk kvalitetssikringsverktøyer og kunne delta i å lage interne rutiner på legekontoret man jobber. Kunne lese legemiddelreklame med et kritisk blikk og kunne stille kritiske spørsmål til legemiddelrepresentanter.

4. Allmennmedisinsk forskning

A) Teoretisk kunnskap

Kjenne til det allmennmedisinske kunnskapsgrunnlaget. Kjennskap til kvalitative og kvantitative undersøkelsesmetoder og når de med fordel kan anvendes. Hva er en protokoll og hva skal den inneholde? Kjenne til grunnleggende statistikk for å kunne vurdere vitenskaplige publikasjoner og forstå bakgrunn for styrkeberegninger i forskningsprosjekt. Kjenne til det allmennmedisinske forskningsmiljøet i Norge. Hvem forsker på hva? Kjennskap til de fire allmennmedisinske forskningsenhetene. Kjenne til merittgivende forskning for spesialiteten allmennmedisin i inntil 50 % stilling og at det gir poeng til spesialiteten ved deltagelse i forskningsprosjekt. Kjennskap til Regional etisk komité (REK).

B) Praktiske ferdigheter

Grunnleggende anvendelse av forskningsmetodikkene som illustrasjon til hvordan man skal gripe an forskning. Kunne lage et utkast til forskningsprotokoll. Kunne nok statistikk til kritisk lesning av forskningslitteratur.

5. Problemstillinger ved multifarmasi

A) Teoretisk kunnskap

Forstå begrepet multifarmasi/polyfarmasi, hva det innebærer og hvordan det oppstår. Kjenne til at lange medisinlister særlig er utbredt hos eldre, sykehjemsbeboere og andre kronisk syke. Deltageren skal kunne reflektere og forstå farer som kan oppstå ved multifarmasi. Kjenne til og kunne bruke aktuelle søkeverktøy (se lenker).

B) Praktiske ferdigheter

Kunne gjøre tiltak ved multifarmasi der det er mulig herunder seponering av medikamenter ved manglende indikasjon for behandlingen, oppståtte bivirkninger, påviste interaksjoner. Kunne lage gode interne rutiner på kontoret for å oppdatere medisinlistene til pasientene.

Forslag til pedagogiske virkemidler

Kurset kan med fordel utgå fra de allmennmedisinske universitetsmiljøene, men det tilstrebes å bruke allmennleger tilknyttet aktuelle forskningsprosjekter som forelesere og/eller medforelesere for å belyse både metoder og etiske overveielser. Anbefaler langsgående gruppearbeid "Fra idé til prosjekt".

Litteratur og nettlenker

Steinar Hunskår (red.). *Allmennmedisin*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 3.utgave 2013. Kapittel 1.8 om Grunnlag og grenser for klinisk kunnskap

Allmennmedisinske forskningsenheter:

-AFE Bergen: www.helse.uni.no/Default.aspx?site=12&lg=1

-AFE Oslo: www.forskningsenheten.no

-AFE Trondheim: www.ntnu.no/ism/allmennmedisin

-AFE Tromsø: www.afenord.no

Allmennmedisinsk forskningsfond: www.legeforeningen.no/Emner/Andre-emner/Fond-og-legater/Fond/Allmennmedisinsk-forskningsfond/

Allmennmedisinsk forskningsutvalg (AFU):

https://beta.legeforeningen.no/foreningsledd/fagmed/norsk-forening-for-allmennmedisin/Styrets-arbeid/underutvalg/afu-allmennmedisinsk-forskningsutvalg/

Allmennmedisinsk kvalitetsutvalg, KUP: www.legeforeningen.no/kup

Antibiotikasenteret for primærmedisin: www.antibiotikasenteret.no

Avtale mellom Legemiddelindustriforeningen og Legeforening om retningslinjer for samarbeid og samhandling mellom leger: http://legeforeningen.no/om-legeforeningen/organisasjonen/dnlf-lover/avtale-legemiddelindustriforeningen/

Forskningsetiske komiteer: www.etikkom.no

Helseforskningsloven: www.lovdata.no/all/hl-20080620-044.html

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktsmedisin:

http://uni.no/nb/uni-helse/nasjonalt-kompetansesenter-for-legevaktmedisin/

Nasjonalt senter for distriktsmedisin: www.nsdm.no

Norsk forening for allmennmedisin (NFA); www.legeforeningen.no/nfa

Norges forskningsråd: www.nfr.no

Program for grunnkurs D

Kursdag 1

Å forske i allmennmedisin.

Tid	Tema	Opplegg
10.00-10.15	Kursåpning. Orientering om kurset.	
10.15-11.00	Allmennmedisin som forskningsbasert fag.	Forelesning. Professor allmennmedisin
11.00-11.15	Pause	
11.15-11.45	PROSJEKTMØTE 1:"Forskning er det noe for meg?" (Valgfritt: Utdeling og gjennomlesning av oppgave for 2. prosjektmøte).	Gruppearbeid. Bli kjent med hverandre i gruppa
11.45-12.30	Fra ide til prosjekt 1: "Planlegging er halve jobben". Protokoll.	Forelesning. Systematisk gjennomgang av hva som skal inn i en protokoll
12.30-13.30	Lunsj	
13.30-14.15	Fra ide til prosjekt 2: "Ulike forskningsdesign".	Forelesning
14.15-14.30	Pause	
14.30-16.15	PROSJEKTMØTE 2: "Hvilket prosjekt skal vi satse på i gruppa?"	Gruppearbeid. Idédugnad

Kursdag 2

Forskningsdesign: metoder. Kvalitetssikring og analyse av egen praksis.

Tid	Tema	Opplegg
08.30-09.15	Fra ide til prosjekt 3: Kvantitative forskningsmetoder/studier	Forelesning Eks på allmennmedisinske prosjekt?
09.15-10.15	Myk innføring i statistiske metoder	Forelesning *)
10.15-10.30	Pause. Kaffe/te.	
10.30-11.15	PROSJEKTMØTE 3: "Fra idé til forskningsprotokoll"	Gruppearbeid Protokollutkast
11.15-12.00	Fra ide til prosjekt 4: Kvalitative forskningsmetoder/ studier	Forelesning Eks på allmennmedisinske prosjekt?
12.00-13.00	Lunsj	
13.00-13.45	Kvalitetsverktøy i egen praksis	Forelesning / plenum
13.45-14.45	Kvalitetsarbeid. Samstemming av medisinliste. Hvordan rydde i lange medisinlister og unngå farlige interaksjoner?	Kasuistikkbasert forelesning. Sykehjemslege/farmasøyt
14.45-15.00	Pause. Kaffe/te	
15.00-16.00	Øvelser i audit og kvalitetsarbeid i egen praksis.	Gruppearbeid. Plenum

*) Omfanget av statistikk på dette kurset kan begrenses til det som er nødvendig for å kunne vurdere artikler og legemiddelinformasjon kritisk, som risikobegrepene NNT, absolutt og relativ risiko. Styrkeberegning, randomisering, bias osv. er ikke nødvendig del av dette innføringskurset.

Kursdag 3

Fra vitenskap til praksis. Kritisk lesing av vitenskapelige artikler og reklamer.

Tid	Tema	Opplegg
08.30-09.15	Må allmennmedisinen være evidensbasert? *Vurdering av vitenskapelig kvalitet – hva er gyldig medisinsk kunnskap? Hvordan blir guidelines til?*	Forelesning
09.15 -10.00	Hvordan lærer jeg? *Kilder/vaner*.	Gruppearbeid; Dele gode og dårlige erfaringer
10.00 -10.15	Pause. Kaffe/te	
10.15 -11.15	Vurdering av studiers validitet. Hvilke informasjonskilder bruker kursdeltagerne? Litteratursøk. Gode internettkilder. Vaner/rutiner for faglig oppdatering	Plenum og interaksjon med salen
11.15-12.00	Kritisk lesning av artikler	Forelesning
12.00-13.00	Lunsj	
13.00-14.15	”Artikkeldisseksjon”	Gruppearbeid. Oppsummering i plenum
14.15-15.00	Konsulentbesøket – Fagutvikling eller påvirkning?	Forelesning
15.00-15.15	Pause. Kaffe/te.	
15.15-16.00	Kritisk gjennomgang av reklamer og annen produktinformasjon. *Hvor kan vi ellers finne relevant produktinformasjon?*	Gruppearbeid

Kursdag 4

Fra praksis til forskning.
Å få til et prosjekt, rapportering fra prosjektmøtene.

Tid	Tema	Opplegg
08.30-10.15	”Mitt prosjekt”. Prosjekter som illustrerer ulike metoder for forskning i allmennpraksis.	Forskende allmennleger forteller
10.15-10.30	Pause	
10.30-11.30	PROSJEKTMØTE 4: Ferdigstille prosjektbeskrivelse	
11.30-12.30	Fra ide til prosjekt 5: Om å få hjelp og veiledning under utvikling av et prosjekt. Finansiering; AFU/ allmennpraktikerstipend, AMFF De allmennmedisinske universitetsmiljøene/ AFE’ene	Forelesning
12.30-13.30	Lunsj	
13.00-14.45	PROSJEKTMØTE 5: Minikongress: Hver gruppe presenterer sitt prosjektarbeid.	Plenumssesjon Poster el muntlig fremlegg
14.45-15.00	Kursevaluering og avslutning	

Anbefalt litteratur

Linn Getz Steinar Westin: *Håndbok for spesialistutdanningen i allmennmedisin*. Oslo: Ad Notam Gyldendal. 1996.

Steinar Hunskår (red): *Allmennmedisi*n. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 3.utgave 2013.

Gisle Roksund (red): *Fastlegen*. Oslo: Universitetsforlaget. 2002.

Olaug S. Lian og Eivind Merok (red.). *Mellom nostalgi og avantgarde. Distriktsmedisin i moderne tid*. Høyskoleforlaget AS 2005.

Kirsti Malterud, John Nessa, Per Stensland m.fl. *Legekunst i praksis*. Universitetsforlaget 2006.

Eli Berg. *Det skapende mellomrommet – i møtet mellom pasient og lege*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2005.

Elisabeth Swensen (red). *Diagnose: Risiko*. Universitetsforlaget 2000

NSAMS 7 teser (Plakaten):

https://www.bokkilden.no/medisin-og-sykepleie/diagnose-risiko-elisabeth-swensen/produkt.do?produktId=119953

Nettlenker

1)Nettsider legeforeningen

Nettside for spesialistutdanningen i allmennmedisin;
http://legeforeningen.no/Emner/Spesialiteter/Allmennmedisin/
Nettsidene til Norsk forening for allmennmedisin (NFA); http://legeforeningen.no/nfa
Nettsidene til Allmennlegeforeningen (AF):
http://legeforeningen.no/yf/Allmennlegeforeningen/
Nettsider til JA-avdelingen i Legeforeningen:
Arbeidsliv og jus: www.legeforeningen.no/Arbeidsliv-og-jus/

Juridisk bistand: www.legeforeningen.no/Emner/Andre-emner/Juridisk-bistand/
Avtale mellom Legemiddelindustriforeningen og Legeforeningen om retningslinjer for samarbeid og samhandling mellom leger, Legeforeningen og legemiddelindustrien:
http://legeforeningen.no/om-legeforeningen/organisasjonen/dnlf-lover/avtale-legemiddelindustriforeningen/

2) Alfabetisk ordnede nettlenker

Allmennmedisinsk forskningsenheter:

AFE Bergen: www.helse.uni.no/Default.aspx?site=12&lg=1

-AFE Oslo: www.forskningsenheten.no

-AFE Trondheim: www.ntnu.no/ism/allmennmedisin

-AFE Tromsø: www.afenord.no

Allmennmedisinsk forskningsfond (AMFF): www.legeforeningen.no/Emner/Andre-emner/Fond-og-legater/Fond/Allmennmedisinsk-forskningsfond/

Allmennmedisinsk forskningsutvalg (AFU): www.legeforeningen.no/Fagmed/Norsk-forening-for-allmennmedisin/Om-oss/arsmoter-og-arbeidsprogram/hovedutvalgene/allmennmedisinsk-forskningsutvalg/

Allmennmedisinsk kvalitetsutvalg (KUP): www.legeforeningen.no/kup

Antibiotikasenteret for primærmedisin: www.antibiotikasenteret.no

Felleskatalogen: www.felleskatalogen.no/medisin/

Folkehelseinstituttet: www.fhi.no/

Forebyggende helsearbeid: Policydokument for Norsk forening for allmennmedisin (2011): http://legeforeningen.no/Fagmed/Norsk-forening-for-allmennmedisin/Styret/Sentrale-fagpolitiske-dokumenter/forebyggende-helsearbeid-policydokument-fra-nfa/

Forskningsetiske komiteer: www.etikkom.no

Forskrift om fastlegeordningen i kommunene:
http://www.lovdata.no/for/sf/ho/ho-20120829-0842.html

Forskrift om miljøretta helsevern:
http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20030425-0486.html

Helsebiblioteket: www.helsebiblioteket.no

Helsepersonelloven: www.lovdata.no/all/hl-19990702-064.html

Helseøkonomiforvaltningen (Helfo): www.Helfo.no

Kollegastøtte/ lege-for-lege: www.legeforeningen.no/Emner/Andre-emner/kollegastotte/

Legemiddelinteraksjoner: www.interaksjoner.no (se også RELIS: www.relis.no)

Legevaktshåndboken: www.lvh.no

Lovdata: www.lovdata.no

Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven):

http://www.lovdata.no/all/hl-19990702-062.html

Lov om folkehelsearbeid (Folkehelseloven):

http://www.lovdata.no/all/hl-20110624-029.html#map001

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (Helse- og omsorgstjenesteloven):

http://www.lovdata.no/all/hl-20110624-030.html

Lov om vern mot smittsomme sykdommer (Smittevernloven):

http://www.lovdata.no/all/nl-19940805-055.html

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktsmedisin:

http://uni.no/nb/uni-helse/nasjonalt-kompetansesenter-for-legevaktmedisin/

Nasjonalt senter for distriktsmedisin: www.nsdm.no

NAV (Arbeids- og velferdsetaten): www.nav.no

NOKLUS (Norsk kvalitetsforbedring av laboratorievirksomhet uten for sykehus):

www.noklus.no

Norges forskningsråd: www.nfr.no

Norsk elektronisk legehåndbok (NEL): www.legehandboka.no

Norsk legemiddelhåndbok: www.legemiddelhandboka.no

Oppstartshåndbok i allmennpraksis:
www.legeforeningen.no/yf/Allmennlegeforeningen/Nyheter/2014/Handbok-for-oppstart-oppstart-ALIS

Pasientrettighetsloven: www.lovdata.no/all/nl-19990702-063.html

Regionale legemiddelinformasjonssentre (RELIS): www.relis.no

Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskning (REK); www.etikkom.no

Samhandlingsreformen (St.meld. nr. 47):

https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-47-2008-2009-/id567201/

Statens legemiddelverk: www.slv.no

Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger (SOP): www.sop.no

Villa Sana: www.legeforeningen.no/emner/andre-emner/kollegastotte/villa-sana/

WHOs kriterier for screeningsundersøkelser: www.helsedirektoratet.no/helse-og-omsorgstjenester/kreft/screening

Vedlegg 1: Nettmoduler i grunnkurs A, B og C

Om forberedende nettmoduler og informasjon fra kursarrangør til deltakere og forelesere

Grunnkurs A

Kurset består av 35 kurstimer: 5 timer forberedende nettkurs, 1 times forberedt audit av egen praksis i forkant av kurset (Last ned audit-skjema), 29 kurstimer fordelt over fire dagers samling.

Nettkurs 1A: Regelverket og fastlegekontoret, 2 timer – Kursmodul 1 PDF og Kursmodul 2 PDF

- Rammeverket for fastlegeordningen; lov, forskrift og avtaler

Nettkurs 2A: Legevakt, 1 time – Kursmodul PDF

- Lover og regler, legevaktens oppgaver, organisering av legevakt

Nettkurs 3A: HELFO, 2 timer

- Blå resept, regelverk for individuell stønad, andre stønadsområder, regelverk om refusjon og direkte oppgjør, takstsystemet

Grunnkurs B

Kurset består av 35 kurstimer:10 timer forberedende nettkurs og 25 timers samling over tre dager.

Nettkurs 1B: NAV, 5 timer

- Sykemeldingskurs, 3 t, NAV og andre ytelser, 2 t

Nettkurs 2B: Innføring i helserett, 3 timer

- Helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven, lov og psykisk helsevern, dokumentasjonsplikt, taushetsplikt, opplysningsplikt, meldeplikt, attester og erklæringer, sakkyndig og vitne

Nettkurs 3B: Allmennlegen og barnevern, 2 timer Kursmodul PDF

- Utredning av omsorgssvikt, bekymringsmelding, samarbeid med barneverntjenesten

Grunnkurs C

Kurset består av 30 timer: 8 timer forberedende nettkurs og 22 timer fordelt på 3 dagers samlingsdel.

Nettkurs 1C: Arbeidsmedisin og bedriftshelsetjeneste, 2 timer Kursmodul PDF

- Yrkessykdom og yrkesskade, arbeidsmiljøloven, aktuelle lover og forskrifter

Nettkurs 2C: Smittevern, 1 t Kursmodul PDF

- Allmennlegens oppgaver, relevant lovverk, hygiene

Nettkurs 3C: Svangerskapsomsorg, 2 timer Kursmodul PDF

- Nasjonale faglige retningslinjer, svangerskapskontrollene, helsekortet, kompliserende tilstander, sykmelding

Nettkurs 4C: Barne- og ungdomshelse, 2 timer Kursmodul PDF

Vaksinasjonsprogrammet, helsestasjonsarbeid, forbyggende helsearbeid

Nettkurs 5C: Barn som pårørende, 1 time Kursmodul PDF

Barns behov, utfordringer og rettigheter som pårørende. Kartlegging og aktuelle tiltak, relevant lovverk.

Til lokal kursarrangør

En viktig del av hensikten med omleggingen av grunnkursene, er at samlingen skal benyttes til diskusjoner, drøftinger, erfaringsdeling, øvelser og rollespill. Kursarrangør har en viktig rolle i å informere deltakere og fageksperter om forberedelser til samling.

OBS! Kursarrangør kan ikke gi ut kursbevis til deltakeren for samlingsdelen uten at deltakeren har vist fram kursbevis fra nettdelen.

Informasjon til deltakerne

Deltakerne bør påbegynne nettdelen senest tre måneder før samlingsstart, slik at de rekker å bestå nettdelen, betale faktura og motta nettkursbeviset. Kursbeviset sendes per mail til arrangøren av den lokale samlingen **før** deltakelse på samling. Deltakere som ikke har fullført nettdelen i forkant av samlingsdagene, kan ikke delta på samling!

Etter at nettkurset er gjennomført, må deltakeren bestille kursbevis. Fakturaen kommer i posten etter et noen dager. Når fakturaen er registrert betalt hos

Legeforeningen, sendes kursbeviset til kursdeltakeren per mail. Kursdeltakere som er sene med å bestille kursbevisfaktura, kan be nettkursavdelingen om at faktura skal sendes på mail.

I løpet av 2019 skal Legeforeningen etter planen innføre betalingsløsning på nett, slik at man vil unngå forsinkelse fra gjennomført nettdel til kursbevis er tilgjengelig.

Informasjon til fagekspertene

Innleide eksperter til de ulike øktene i samlingen bør se på den modulen i nettkurset som er relevant for deres tema før de begynner å forberede sin økt. Dette er viktig for å skape sammenheng mellom nettdel og samlingsdel. Slik kan innlederne ta utgangspunkt i det som er blitt gjennomgått i nettdel, og kanskje selv kommentere eller be deltakerne kommentere eller diskutere noe av det som ble tatt opp der.

Se lenker til PDF-versjoner av kursmodulene i begynnelsen av dette dokumentet under beskrivelsen av den enkelte modul.

Tilgang til nettkursene

Gå til følgende side - https://beta.legeforeningen.no/utdanning/kurs/nettkurs/

Følg anvisningene - dvs logg deg inn som medlem eller ikke-medlem.

Er du medlem er brukernavnet medlemsnummer. Klikk "glemt passord dersom du mangler passord.

Inne på nettkursportalen ser du alle våre nettkurs sortert under obligatoriske og valgfrie kurs. Grunnkursene ligger under obligatoriske kurs.

Navn:

Audit: Registrering av hvilke diagnoser som dominerer i egen praksis. 3 dager.

Fyll ut ett skjema for hver arbeidsdag. Pasientens fødselsår og kjønn på Y-aksen (for 1-10 pasienter/dag).
Aktuelle diagnosekode(r) for konsultasjonen i skråfeltene på X-aksen.

Dato:

	Fødsels-år	Køn M	Køn K	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
1																																												
2																																												
3																																												
4																																												
5																																												
6																																												
7																																												
8																																												
9																																												
10																																												

®Copyright: Audit projekt Odense, Winsløws Vej 9A, 1. 5000 Odense C

Navn: Kari Nordmann

Audit: Registrering av hvilke diagnoser som dominerer i egen praksis. 3 dager.

Fyll ut ett skjema for hver arbeidsdag. Pasientens fødselsår og kjønn på Y-aksen (for 1-10 pasienter/dag).
Aktuell kontaktårsak/diagnosekode(r) for konsultasjonen i skråfeltene på X-aksen.

Dato: 1 0 0 1 1 7

	Fødsels-år	Kjønn M	Kjønn K	1 A77 Virussykdom i KA	2 F72 Øyelokkbetennelse	3 N01 Hålepine	4 L02 Nakkesymptl/plager	5 R09 Bihulesymptl/plager	6 W11 Prevensjon/p-pille	7 L02 Ryggsymptl/plager	8 U71 Cystitt	9 W78 Svangerskapskontroll	10 P02 Psyk. ubehag sit.	11 S03 Vorter	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
1	02	X		X	X																																						
2	98		X			X	X																																				
3	69	X						X																																			
4	94		X						X																																		
5	55		X				X			X																																	
6	04		X	X																																							
7	81		X								X	X																															
8	67	X											X																														
9	11	X		X																																							
10	12	X				X								X																													

®Copyright: Audit projekt Odense, Winsløws Vej 9A, 1. 5000 Odense C